

2-667

సమీక్ష

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్వసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 11

రాజమహేంద్రవరము 1-3-1988

సంచికలు 8, 9

— ఈ సంచికలో —

1. అడిము సూరకవి-చంద్రాకోకము	1
2. నాశం (నిరుద్యోగోపన్యాసం) స్కెచ్	3
3. భీమన్న కవిత్వం - రసాద్వైతం	5
4. "హరివిల్లు - ఒక సమాలోచన"	7
5. వియోగ వేదనాఖని - వేదల కవితావని	9
6. 'కవికోకిల' వనకుమారి	11
7. 'శ్రీముఖలింగేశ్వర శతకం'	14
8. వ్యావహారికము - గ్రాంథికము (పద్య)	17
9. గ్రంథ పంచాయము	17
10. కవి - కవిత (పద్య)	18
11. సుస్మృత భాషాభివృద్ధి (సభ)	18

రాజాధి సంచికలో :- రవివర్మ చిత్రాల్లో కడుగురసం, సాహిత్యభారతి, స్వరమాలిక, ఘర్జితి-రాజమహేంద్రవరము, జరిరితి పలుకుల తెలివితేటలు కై సోమయ్యలు, కేతుగంటి సాహితీ సమాలోచన మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 కేదీలలో ప్రచురింపబడును.

చలనా : సంవత్సరమునకు రు. 12.00.

అర్థసంవత్సరమునకు రు. 6.50.

విషయము 60 పై.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పత్రిక *

సంపుట : 657
తేదీ : 20.11.99

సంపాదకుడు . విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

అడిదము సూరకవి - చంద్రాలోకము

‘సాహిత్యకోవిద’

—శ్రీ క్రొవ్వడి రామం, B A , B L , B.Ed ,

ఉత్తరాంధ్ర సాహిత్యంలో మధ్యం దిన మార్పాడునిలాగ తన ప్రతిభను విజృంభింపజేసిన విద్యుత్కవి అడిదం మూరన్న - ఈ మనోహర విజయరంజన మనే మూడాళ్ళాసాల శృంగారప్రబంధాన్ని, చంద్రాలోక మనే అలంకారకావ్యాన్ని, కవిసంకయవిచ్ఛేద మనే ఛందోలతగా గ్రంథాన్ని, ఆంధ్రసామశ్చ మనే నిఘంటువును, రామలింగేశ శతకాన్ని, రామదండకాన్ని రచించేడు చంద్రమతి హరిశ్చంద్రులవివాహాన్ని వెధవోత్తమైన ప్రబంధంగా ఈకవి తీర్చి దిద్దడంచేత, ‘వెల్లవసుచరిత్ర’ అనే ప్రత్యేక విజయరంజన వానికి అభించింది. చంద్రాలోకము, కవి సంకయ విచ్ఛేదము అనే గ్రంథాలు ఈయన పాండిత్య ప్రకర్షన ప్రబల నిదర్శనాలు.

1900 సంవత్సరంలో చాటలి గుబ్బు మృత్యుకాశ్రమీగారు ఈచంద్రాలోకాన్ని ముద్రించి ప్రచురించినట్లున్నా, రమారమి పత్రాల మూల్యంకాలత మూరకవి పద్యాలు లేకపోగా శ్రీమూక, పరపన్న వేంకట రంగాచార్యులవారిచే, బుచ్చభాగాన్ని భూర్తిచేయించినట్లున్నా శ్రీ నిడదవోలువారు వ్రాసేడు. మంజువాణి

త్రైపురులో 1940లో ఇది పునర్ముద్రణ భాగాన్ని పొందింది. ఆనంతరము అక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారి విభుల వ్యాఖ్యతో వావిళ్ళవారు దీనిని ప్రచురించేరు. మూరకవి రచనకు, వావిళ్ళవారి ప్రతిపే ప్రామాణికముగా విజ్ఞాన స్వీకరిస్తున్నారు.

చీపురుపల్లిలో ఒక భాగమైన గులిదండ అగ్రహారములో వెలసిన రామలింగేశ్వరునికి మూరకవి యీగ్రంథాన్ని అంకితము యిస్తూ

శ్రీరామచంద్ర పురశీ
శీరస రసికాంతరంగ శేఖర భణి
టీర మణి ఘటిత కడకా
శీరమణిలోల! రామలింగ! మహేశా!

బాలురకు నైన వెలియగా, గాలిదాసు మునురచించే చంద్రాలోకమును ద్విలింగ భావజేసితి నీ కృత భవ్యముగను దీని గరుణించి గైకొమ్మ దేవదేవ!

అని వ్రాసేడు. గులిదండ అగ్రహారాన్ని అనాటివారు రామచంద్రపురము అని పిలిచేవారు. ఈపద్యాల్నిబట్టి చంద్రాలోకాన్ని కవి తన యిష్టదైవమైన రామలింగేశ్వరునికి అంకితము యిచ్చేదనినీ,

యీ గ్రంథాన్ని కాలిదాసు రచించేదనినీ చదువరులకు అర్థమవుతుంది. కాని యీ రచన కాలిదాసుకృతముకాదనినీ, జయదేవ విరచితమనినీ, ఉపపక్షాలతో అక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారు, పీఠికలో నిరూపించేరు. గీత గోవిందాన్ని రచించిన జయదేవుడున్నా, ప్రసన్న రాఘవాన్ని రచించిన జయదేవుడున్నా, విభిన్నవృత్త లనినీ ప్రసన్న రాఘవాన్ని రచించిన జయదేవుడున్నా చంద్రాలోకాన్ని రచించిన జయదేవుడున్నా పక్కడేవనీ, అందుచేత చంద్రాలోకకర్త కాలిదాసు కాదనినీ ఉమాకాంతముగారు సుదీర్ఘంగా పీఠికలో ఉటంకించేరు. 1500-1548 మధ్యకాలములో మూల గ్రంథమైన చంద్రాలోకము రచింపబడినదని వీరి అభిప్రాయము.

జయదేవుని చంద్రాలోకములోపున్న లక్షణః శ్లోకము, గుణనిరూపణము, అభిద, మొదలైనపది, మయూఖములోనూ, విదవ మయూఖములోని ఆరాంకారాలను తీసుకొని, కొన్ని కొత్తవి చేర్చి అప్పయ్యడిపీఠులు వాటికి చక్కని వ్యాఖ్యానాన్ని వ్రాసేడు. ఈ రచనలో కవితాయానందమనే పేరు వుంది. మూరకవి అప్పయ్యడిపీఠుని కవితాయానంద కారికలనే ఆంధ్రీకరించే దని ఉమాకాంతముగారు వ్రాసేడు. జయదేవ రచనలో లేనిదనినీ, అప్పయ్య డిపీఠులు కొత్తగా చేర్చబడినీ, కొన్ని విషయాలు మూరన్న తన అనుదాని ఆధారముగా

తీసుకున్నాడని కూడా ఉచూకాంతము గారు సోదాహరణముగా నిరూపించారు. అదిగల కామారావుగారు ఈ ఆభిప్రాయముతో ఏకభవించలేదు. మారిస్తే జనులేక కృత చంద్రాలోకాన్ని అనువదించి వట్టు మీరు వ్రాసారు. మరకవి విశేషాత్మవి విభావన అన్నాడనినీ, గూఢోక్తి, విప్రతోక్తి మొదలైన అలంకారాల్ని కూర్చున్న విడిచిపెట్టే డనినీ కూడా ఉచూకాంతముగారు వ్రాసారు.

పరిమితికొద్దల మోసపుని రచనలో, కాన్సిడోమలు పుండడములో ఆకర్షణం లేదు. కాని యీ కవి అనువాదములో యథార్థంగా చూపిన స్వాతింత్ర్యము కూరిజనరంజకముగా వుంది ఉక్తిరాలం కారానికి లక్ష్యముగా ఈ కవి 'ప్రశస్తి' తీరము లొకటైన నెట్టి కర్పవచన మనక సరసమృత మునుచున్'

అది వ్రాసేడు. ఎట్టికర్పవచనము? తాత్పర్యవచన మేది? అనే ప్రశ్నకు ఎట్టికర్పవచనము - ఎద్దు తాత్పర్యవచనము అనేది ప్రత్యుత్తరము అవుతుంది. ప్రశ్న సమాధానము ఒకేమోదిగావుంటే పథ్యంలో ఈయన స్వరం క్రమేన ఉదాహరణ యిచ్చేడు. ఈవిషయముకూడా మీ క్లో ఉదాహరింపబడింది.

తెలుగులో కావ్యంజున్న ప్రాచుర్యము కాస్తా)లకు లేదు. అంధములాకి అనువదించబడిన కాన్త్రగ్రంథాలు చాలా పరిమితముగానే వున్నాయి. పండితకవి అయిన మారన్న యీలాటను తీర్చడానికి, కావ్యాల అలంకారాకాస్త్రానవాదాన్ని రచయిత సమర్థంగా నిర్వహించేడు అయిన రచనకు ముచ్చటనకలుగా విని యోగపడడానికి మారకవి, విలసించిన మూడు అలంకారాల్ని యొక్క డే ఉదాహరిస్తున్నాడు.

విభావనాలంకారం

'కారణములేక కార్యంబు కలుగజెప్ప నది విభావన మనగ బ్రహ్మాలిగాంచు దయజీలాక్ష రసానిపి క్రమముగాక యనుగములు నీరు చరణంబు లన్నయట్లు' లక్ష్యము లక్షణము సుబోధకాలుగా వుండే రీతిని ఒక గీత పద్యములో అలంకార విశేషాల్ని యిమిడ్చి చెప్పడములో కవిగొప్పతనము ఇమిడివుంది. లాక్ష రసనికాలు కావడానే తరుణి పాదాలు ఎట్టుగావున్నాయి. కారణము లేకుండానే కార్యసిద్ధి అయింది అంటే సహజముగానే ఎట్టుగావుండే తరుణిపాదాల సౌగము ఈ అలంకారము స్ఫురింపజేస్తుంది.

నిరుక్త్యలంకారం

'అధికయోగము వలన అవ్యర్థ ఘన నాములకైనను నిరుక్తి నా సెనుగు నిద్రకచరిత్రములచేత నే నెతిగడ నీవు దోషాకరుడవు నిజ మనంగ'

'దోష' శబ్దానికి రాత్రి అని అర్థం. దోషాకరుడు అంటే రాత్రినిచేయువాడు చంద్రుడు అని అర్థం. కాని పరిశీలకు అనువుగా ఉండే పుక్త్యుత్తివలన ఒక నామానికి అన్యార్థం కల్పిస్తే అది నిరుక్త్యలంకారం అవుతుంది ప్రస్తుతము చంద్రుడు దోషములకు అకరుడనినీ, అందుచేతనే చంద్రుణ్ణి దోషాకరు డంటూ రనినీ విరహ శబ్దంతో సరిమతి చూకున్న కాముకి కల్పించింది. ఈమె దోషాకరశబ్దానికి అన్యార్థాన్ని కల్పించింది

ఇదే నిరుక్త్యలంకారములో పున్న మహా -

'సమాసోక్తి' అలంకారం ప్రస్తుతంబు కవిత పద్యములకు దోచునేది సమాసోక్తి యేయ గృహం

మొద్దుగొనియెడి నీ యెంద్రముఖము బాడ రక్తవగచు నిశీధిని రమణుడనంగ'

చంద్రోదయవర్ణనకు సంబంధించిన దీపదర్శనం. నిశీధిని రమణుడైన చంద్రుడు 'చంద్రి' (గూర్పు) ముఖాన్ని చుంది స్తున్నాడనేది పద్యంలో వ్యక్తమయ్యే అర్థం. కాని యెంద్రముఖం అనగానే యెంద్రసంబంధమైన పరకాంతముఖం అనే భావము స్ఫురిస్తుంది. చంద్రోదయ వర్ణనకు సంబంధించిన యీ పద్యము వల్ల పరకాంతావృత్తి వృత్తాంతము స్ఫురిస్తుంది 'ప్రస్తుత వర్ణనయ విషయము కంటే అత్ర ములి విషయానికి ప్రాధాన్యముగల యీ అలంకారాన్ని సమాసోక్తి అంటారు.

ఈవిధముగానే పర్యాయోక్తి, అసంగత్యలంకారము, అన్వేష్యలంకారము మొదలైన వాటిని మారకవి, గీతము, కందము, అటవెతిది మొదలైన చిన్న పద్యాలలో చాలా సుబోధకంగా వివరించేడు.

నేటివ్యావహారిక భాషలో వస్తున్న సృజనాత్మక రచనలలో కూడా ఉపము, యాతకము, స్వభావోక్తి మొదలైన అలంకారాలు తోటుచేసుకోకతిప్పులేదు. మారకవి తెలిగించిన చంద్రాలోకాన్ని యువతరం ఒకసారి పరిశీలిస్తే దానిలో వుండే అలంకారాల్ని వారి రచనలలో యథార్థంగా ఉపయోగించుకుని కావ్య శిక్షను పెంపొందించుకోవచ్చును. కావ్యానికి కలగుదన మెరుగుపెట్టేది అలంకారము అన్న విషయము సర్వజనవిదితమే. ఏ కావ్య సంకీర్ణముగిన యీ అలంకార కాన్త్రము కొనుగ మారకవి గద్యలో

'ఇది త్రిమదశేష మనిపి మృదయం గతు మృదపద నీరంద్ర కుచ్చాంద్ర రామాయణ ఘటనా వైదుషీధురంధరాడిదము బాలభాస్కర కవిజూభవ

నటిశం (నిరుద్యోగోపన్యాసం) స్కాచ్

— ౧ — పదాల రామకృష్ణగెడ్డి, ఎం. ఏ,

వాప్రియమైన ప్రజలారా! నమస్కారం.

ఈ నాడు నిరుద్యోగ సమస్యతో విజంగా బాధపడుతున్నది విద్యార్థులు. ఎందుకంటారా? చరిత్రలో ఘట్టాధారం దగ్గరనుంచీ ప్రతిజ్ఞానో యిదిఎక్స్ పెక్టెడ్ అయిపోయి. ప్రతి సంవత్సరం ఆవస్థ (ప్రేమ చుట్టూ వడం, బట్టి పట్టడం పెద్ద సమస్యయిపోతోంది (వినుట నభివయించి) ఏ వంటున్నారో ఒకసారి వ్రాసేమనని బట్టి పట్టేస్తే యిక అన్ని సంవత్సరాలూ అదే వ్రాయుచు గదా అంటున్నారా? బరే వారండి - నిరుద్యుది యీ యేటి దాకా జ్ఞాపకం ఉంచుకోవడం పట్టే మాట్లాటండి! అయినా ఆ రేపాతే చిరువయస్సులో యిలాంటి దుర్భిర సమస్యలో విద్యార్థుల్ని బుర్రపెట్టు మనదం విద్యాకాఖాధికారుల దారుణ నిరంకుశ చర్య అంటాను. అందుకే విద్యార్థులంతా పినిమీద ఒక ఏజీలేమను లేవదీయాలి. కొట్టెయ్యకండయ్యా చప్పట్టా-అప్పుడే మోసేస్తే ఉపన్యాసమడుగా నావయవం

సరస కవిత్వము సౌందర్య నిధాన మారయాళి ధాన ప్రతింజన చంద్రా లోకంబునందు సర్వంబు నే కావ్యము' అని వుంది. ఈగద్యవల్ల మొట్ట మొదట శుద్ధాద్ధ రామాయణాన్ని రచించిన మారకవి పితృదేవులైన భాగభాస్కరుని ప్రతిభ, సౌజన్య నిధానమడున్నా సరస కవిత్వవైభవోపేతుడున్నా, అయినమార కవి సాహిత్య సౌప్తమము; లోకానికి వెల్లడొకాం.

స్వస్తి

.....

కాను! .. అహ! ... అభినందనల! ధన్యవాదాలు.

ఇక పోతే యీ సమస్యతో బాధపడే రెండవవాడు రాజకీయవేత్త (వినుట నభివయించి) ఆయన 'శేమయ్య! ఆయన బంధుమిత్రు లందరికీ ఉ త్తరాయణం తోనో, దక్షిణాయనంతోనో యిట్టే వచ్చేస్తాయి గదా అంటారా? అది కాదయ్యి బాబూ నే చెప్పేది - ఎన్ని కల్లో యీ నిరుద్యోగంమీద గొంతు పగిలేలా బల్లగుద్ది అరిస్తే గాని ఓట్లు పడవు గదా! అలా ఎందుకంటారా? ఈదేశంలో నిరుద్యోగుల ఓట్లే ఎక్కువ గనుక. అలా అరిచేటప్పుడు గొంతుకు నొప్పి కుంది - బల్ల గుద్దినప్పుడు చేతికి దెబ్బ తగులుతుంది - ఓడిపోతే నిరుద్యోగం తనకే ఎదురవుతుంది ఇది ఆతని అవస్థ.

సరే ఇక అసలు సంగతికొస్తే యీ సమస్యతో అచ్చంగా బాధపడేది అసలు సీసలు నిరుద్యోగి. ఇప్పుడే సమస్య అర్థం టుగా పెద్దదెవరూర్చుంది ప్రపంచమంతా. వీనికి కాగం జవాబు పెరిగిపోవడం అంటున్నారు పెద్దవాళ్ళు - నిజమేమిట. భారతదేశంలో నిమిషానికి నలుగురు చూడుతున్నారు. అంటే గంటకు 240. కోలాతు అరుకలు - నెలకు రెండులక్షలు. సంవత్సరానికి ఇరవై నాలుగు లక్షలు ము వూర్వంలా చావులేవుకదా! తూర్వం సరియైన మందులూ మామూలూ కేక కోలాల్లా నొప్పుల్లా పనితనంలో కలుపులు గానే చాలమంది చచ్చిపోయేవారు. అప్పుడ రాజాజు ఒకటపై ఒకరు యెవ్వలూ, దండయాత్రలూ చేసుకుని చాలమందిని చంపేవారు. (వినుట నభివ

యించి) ఏమిటి! ఇప్పుడు మాత్రం వర కట్టాలు వస్తారానో చాలమంది అరి పోసుకుని చచ్చిపోవడంలేదా అంటారా? అదంతాడే సముద్రంలో కాకే రెట్ట, పైకన్న డెవలవ అయిపోయి మరణాలు తగ్గిపోయాయి. ఇప్పుడు ఇండియన్ వీర రేజి ఎంతో తెలుసా? 20 నుంచి 50 కి ఎదిగిపోయింది. ఈ అభివృద్ధిని చూసి సంతోషిస్తామా నిరుద్యోగ సమస్య చూసి విచారితామా?

నాకే ముందు మాటాడిన వెంకటేశ కంగారు చెప్పిన పాయింటు ఎక్కడ వల మంది ఇంజనీర్లూ డాక్టర్లూ నిరుద్యోగు లుగా ఉండిపోతున్నారని వీని కొసం మనం అంతగా ఆలోచించవలసిన పని లేదేమో అనుకుంటున్నాను. ఎందుకంటే యీకోలాల్లా అవిగెండు చదివేవాళ్ళు డిగ్రీ సెట్ గా త్రిమంతుల పిల్లలే అయ్యిం టారు బోల్డు డౌ సిమెన్టు, బోల్డుఫీకలూ కట్టకల స్తోమకు పేదవాడి కెక్కడుం టుంది? ఆ పెద్దవాళ్ళ పిల్లలు చదవడంలో కూడా మొదటి 'ఎయిమ్ కట్టుం, రెండ వది ఉత్త్యోగుల. పాస్ కాగానే ... లేదా .. చదువుకుండగానే పెద్ద కట్టుంతో పెళ్ళి ఎలాగా అయిపోతుంది. ఉద్యోగం లేవన్నా కొంచెం మునిగి పోదు

ఇక మనం ఆలోచించ వలసింది నిరు పేదలతో నిరుద్యోగ సమస్య ఎలాగా అనేదిమాత్రమే. నేనోళ్ళోటా నూ డోలి టరరి రాజకీయ నాయకాగ్ని అడిగారయ్యె నైనాం పరిస్థితి ఏమిటి అని - ఆయన త్రిత్రి గారి గీతం ఓప్పుగించాడు. 'ఎమ కలు వర్షం వయస్సు మర్చివ సోమయ లారా చావండి' అని. ఇది తలుచుకుంటే నాకు ఒక సంగతి గుర్తొస్తోంది. మున్న సంగ్రాంతి పండుగ నాడు మోవూరు ఓ సోలీ సాచ్చాడు లాకీకర తొత్తు

కుటూ. 50 ఎళ్ళు చాటిన ముఠాళ్ళనీ, సోమరి పోతుల్నీ పట్టుకొని నిలుపుకోకు గొయ్యి తీసి కప్పబెయ్య మని గవర్న మెంటు తనరిపంపించేరనీ, అదీ నెన్నుకో అర్థరయిపోయిందనీ అన్నాడు. మన దేశంలో అవార సమస్యను యిలా పరిష్కరిస్తున్నారని కాబోలు. అనుకున్నాను. కానీ యిన్ని చెప్పి ఆ పోలీసు జోలి చాపి బియ్యం వెయ్యమంటుంటే అప్పు డగమయింది అతను కుకటి చేపగాడని, ఈ దేశంలో అడుక్కు తినడమంత సుఖమైన ఉద్యోగం మరొకటిలేదు పుట్టి పురాక్క దగ్గర ఎంగిలి మెతుకల కొనం కక్కులో పోరాడుకున్న మనిషిని చూస్తే నాకుచాలా సారీ, విచారం కలుగుతాయి కాని మొన్న నెనలో చెప్పారు అది వాడికి వ్యాపారమట - అది తిరిగి అమ్మకంటాడంటు యింకా పేదోళ్ళకి. పోనీ రెండి ఏదో నిరుద్యోగ సమస్య నివారణం.

ఇక మరొకటి - నిరుద్యోగులం లే ఒక్క చదువుకున్న వాళ్ళలో నిరుద్యోగు లేనా, చదువుకొని వాళ్ళల్లో నిరుద్యోగం గురించి మీరు మాట్లాడరేం అని మీండ గవచ్చు. వాళ్ళకి కూడా తేలాది పదవులు క్రియేట్ కాబడ్డాయిగా ఎలక్ట్రీక్ ఎడవులూ, నామినేటెడ్ కదవులూ. బోలెడంత జీతాలతో బోలెడంత అధికారాలతో! మరివానిలో కూడా విద్యుత్తుకుంతులు లేరా అంటే అది విద్యుత్తుకుంతులు చేస్తున్న దురాక్రమణ అంటా. పాపం వాళ్ళని ఆమాయకుల్ని చేసి యీ ఎద్యుకేటెడ్ వాళ్లు వాళ్ళ పోస్టుల్ని దోచుకుంటున్నారు. అందుకే వాళ్ళకి హండ్రెడ్ పెర్సెంట్ రిజర్వేషన్ చట్టపరంగా ఏర్పాటు చేసి వాళ్ళ హక్కుల్ని రక్షించా అంటాను.

ఇంకొకటి మిటంటే ఇంజనీర్లు, కంట్రాక్టర్లు కలిసిపోయి నిర్మిస్తున్న కట్టడాలు. ఆ మధ్య ఏదో పేషన్లో చదివాను - ఎక్కడో ఓ డాం కట్టే రట - మంత్రి గారు ప్రారంభోత్సవంచేసి సీట్లోదిలారట. ఆ సీట్లో పాటు డాం కూడా కొట్టుకు పోయిందట. ఇలా వెంటనే కూలిపోయేలా కట్టడంలో కూడా ఓ పరమార్థం యిమిడి వుండన్నాడో ఫ్రెండు. ఏమిటంటే దీని మీద విచారణవేసి పదిమందితో కమిటీ చేస్తారట. వాళ్ళు రెండు మూడేళ్ళపాటు విచారణ చేస్తారట. అంటే రెండు మూడేళ్ళపాటు వాళ్ళకి ఉద్యోగం కల్పించబడింది ఈ కంట్రాక్టర్ పుణ్యదూ అని.

ఇక చివరగా 'నేను సైకం ప్రపంచాన్నికి సమీప నొక్కటి ఆహుతిచ్చాను' అన్నట్లుగా యీ నిరుద్యోగ సమస్యా నిర్మూలనానికి నేను కూడా కొన్ని సూచనలు చేస్తున్నాను.

ఒకటి - మనదేశంలో వెంటనే జాలి మత కల ప్రాంతీయ తత్వాలు గెచ్చు గొట్టుకొని మనలో కొంతమంది చంపే సుఖం లే మిగిలినవాళ్ళు యీ వనరులతో హాయిగా బ్రతకొచ్చు. ఈ పని ౨౦ రోజు ప్రారంభమయిందనుకొండి. పంజాబు, ఢిల్లీ మొదలైన చోట్ల ఉగ్రవాదులతో.

రెండు - ఇతరదేశాలలో అన్నెంటుగా యాథం ఓ పైమకుంటే . అచ్చే వద్ద రెండే మనుషులతో పాటు మన వట్టి కూడా బాదిదయిపోయే ప్రమాదమందట న్యూజీలాండ్ బాంబు దెబ్బలకి. రాష్ట్ర మన డిజిటల్ మునిసిపాలిటీ వాళ్ళు వీధుల కుడుపులు, డ్రయిన్లు కుడుపులు, పాయిజన్ వా కుడుపులు, ఒక నెలపాటు మోనిటింగ్ చేస్తే అంటు

వ్యాధులు వెంటనే పోకీ చాఅనుంది చచ్చి పోయే అవకాశ మంటుంది. లేదా ఫ్యాక్టరీల వాళ్ళని గాన్ రీజీటీరి ఎంక రేజ్ చేసినా చాలు.

మూడు - రైలు పట్టాలు కనెక్టాలు తప్పించి రైళ్ళు పడిపోయేటట్లు చేస్తే కొంత జవాన్ని తగ్గించుకోవచ్చు. లేదా పశువుల్లాగ మనం కూడా గడ్డి, ఆకులు, అలములు తినడం అలవాటు చేసుకోవాలి. గడ్డి తినడానికి మనవాళ్ళెప్పుడో అలవాటు పడ్డారనుకొండి. చాఅ మంది గడ్డితినే పెద్దవాళ్ళయ్యారు. ఈ మధ్య ఒకానొక పశువులకు గడ్డి దొరకడం లేదంటే మనుషులు గడ్డి తినడం ఎక్కువైపోయి అన్నాడు.

నాలుగు - ఉద్యోగం పునవ లక్షణం అన్నాడు గవర్న అదే వాళ్ళు మామూలుగా ఉద్యోగాలు మోసేసి కంటగడుల్లోకి పోయి వంట చెయ్యాలి. మగవాళ్ళు మాత్రమే ఉద్యోగం చెయ్యాలి (వినుట నభినయించి.) పోదరీమనులారా? ఒగం డాగండి. రాళ్ళు విసరకండి. రాశి మార్గంగా నాలుకలో బ్రహ్మాండమైన అయిద్యా వచ్చింది. దేశంలో నిరుద్యోగిగా ఎవరూ మిగలకుండా ఉండాలంటే ఇప్పుడున్నట్లు రిటైర్ మెంటు వయస్సు ఏదై ఎనిమిదా, ఏదై అయిదా అని కాకుండా అయిదేళ్ళు సర్వీసు పూర్తి చేసిన ప్రతి వాల్నీ రిటైర్ చేస్తే పదేళ్ళలో నిరుద్యోగ సమస్య పరిష్కారంచేసేయ్యచ్చు. ఎలా ఉండంటారు. నా ఆయిడియా? (వినుట నభినయించి) వోయర్ ప్రయిజాన్ రికమండే చెయ్యచ్చంటారా? థాంక్స్, థాంక్స్ ... ఇక నెలవా మరి నమస్తే.

బీమన్న కవిత్వం - రసాద్వైతం

శ్రీ కొండపల్లి సుదర్శనరాజు, ఎం. ఏ.,

డాక్టర్. బోయి భీమన్నగారి సాహిత్యాన్ని పరిశీలిస్తే, అందు ప్రధానముగా రెండుస్థిరాంశాలు కన్పిస్తాయి ఒకటి రసాద్వైతము, రెండు కవితా పరిపూర్ణము. తమ కవిత్వానికి కవిత్వానికి పీఠిని జోడు గుర్తులుగా భూమి తెలుగు సాహితీ పీఠాల్లో జైత్రయాత్ర చేశారు. రసాద్వైతము వీరి సాహితీ స్థిరాంశం అయితే, కవితా పరిపూర్ణము వీరి రసాద్వైతం ఈ రెంటిని సాహిత్యము ద్వారానే ప్రతిపాదించారు.

వీరి స్థిరాంశాల్లో మొదటి దైన రసాద్వైతం, ఆధ్యాత్మిక స్థిరాంశానికి పెట్టుకున్న పేరు, 'అహం బ్రహ్మస్మి' అంటే దేవుడికి, జీవుడికి, భేదం లేకపోవడము. జీవుడు దేవుడిలో అయ్యమే పోరాడనే విషయాన్ని చెప్పేది ఆద్వైతం. ఒక్క రసం ద్వారానే ఈ ఆద్వైతాన్ని సాధించ వచ్చని భీమన్న స్థిరాంశం ఎటువంటి స్వార్థంగానీ, ప్రయోజనముగానీ లేకుండా పురుషుని స్త్రీయే, స్త్రీని పురుషుడే గాథంగా ప్రేమించుటనీ, నిష్కల్మషంగా ఆత్మార్పణ చేసుకుంటే అనే రసాద్వైతం. 'ఆరాధన మూలక స్వభావం అయినప్పుడు ఆరాధించుకొండి తాతినో సమాధినో కాక మీ భార్యనో, భర్తనో, పెన్సలితో ఆరాధించుకొండి. అదే రసాద్వైతం. మీ జీవితములోనే అది మాకు ఆనందాన్ని దుచుచువుతుంది' అని తమ స్థిరాంశాన్ని గూర్చి విభులిక రించారు భీమన్న.

అది అంతా ఆత్మరంగా ఉంకవు. అది ఒకప్పుటి అంకంగానూ, అంకము ఒకప్పుటి అదిగానూ, ముంపట్లే ద్వైతం

ఆద్వైతముగా, ఆద్వైతము ద్వైతంగా మారుతూ తిరిగే ఈ అనంత చేతనా చక్ర మీ రసాద్వైతము అంటారు వీరు.

ప్రపంచము తనను ప్రేమించినా ప్రేమించక పోయినా తాను మాత్రము అందమైన అణువణువును ఆత్మాయంగా చూడగలగడము కాబట్టి రసాద్వైతానికి అందము అలంబనము, అనురాగ ముత్సాహము, ఆనందము పరమావధి. అందుకే వీరి రసాద్వైతాన్ని గూర్చి వివరిస్తూ 'చక్రతి పురుషుల సంయోగమే సృష్టికి మూలకారణంగా సంభవించిన సాంఖ్య తత్వమే భీమన్నగారి గండలో సరికొల్పి యాపుడిస్తున్న రసాద్వైతమై రచించింది అని అన్నారు. డాక్టర్ జి. చెన్నకేశవ రెడ్డిగారు.

భీమన్నగారు నవరసాల్లో శృంగారరసానికి మిక్కిలి ప్రాధాన్యాన్నిస్తారు. అందు వీరు శృంగార రసాన్నే పరితృప్తరసంగా భావించి, దానికి మూలమైన ప్రణయాన్ని, సాహిత్యములో ప్రతిబింబింపజేస్తూ బిళ్లలు తెచ్చులుగా రచనలు గావించారు. ఇంచుమించు ఎం అన్ని రచనల్లోనూ, వీరి తాత్త్విక స్థిరాంశమైన రసాద్వైతము ఆంతర్యామినిగా గోచరిస్తూ ఉంటుంది. ఇక్కడ తమ కవిత్వము ద్వారా ప్రతిపాదించి, పరిపూరించిన రసాద్వైతాన్ని గూర్చి సోపన ప్రకటనగా పరిశీలించాం.

ప్రణయ కవిత్వానికి పరాకాష్ఠగా నిలిచిన వీరి 'బామ్మ' కావ్యము వీరి రసాద్వైతస్థిరాంశాన్ని ప్రబోధిస్తుంది. ప్రకృతి ప్రయోగాలిగా, పరప్రకృతి పురుషుడిగా, వారి అయిదు రసాద్వైతముగా

ప్రతిపాదించే భీమన్నగారు ఈ కావ్యాన్ని దానికి లక్ష్యప్రాయముగా వ్రాశారు.

'బామ్మ' కావ్య కథను పీఠికలో వివరించడము బరిగింది. బామ్మ అంటే ఘోటో. ఇందులో నాయికా, నాయకులు ఎంతగానో ప్రేమించుకుంటారు కాని వరకృతం రిమి ప్రేమను పెరిగించుకోరు ఒక రోజు నాయకుడు నాయిక ఘోటో అడిగి తినుటని ఆనాటి ఆ బామ్మను ఆరాధిస్తాడు. నాయికకు చెప్పకనేలే తన ప్రేమను ఆ బామ్మకు చెప్పకుంటాడు. ఈ ఆరాధనలో సాందర్యారాధనగా, కవిగా పరిగిలి చెందుతాడు బామ్మను పూజలో, పూవుల్లో, రంగుల్లో రుకువుల్లో వీడిలో, నాచుములో, వేదములో దర్శిస్తాడు.

నాయకుడు తన భావాల్ని ఆమెలో వ్యక్తీకరించి, ఆమెను పొందలేక పోయినందుకు

'నిను తెచ్చుకోలేక నీ బామ్మ తెచ్చుకొని పూజలో పెంకొల్పి పూజారి నైవాను'

అని చింతిస్తూ, ఆమె లభించనందుకు నిరాశచెందక, ఆకపోనివ్వక

ఆరాధనకడ నేను ఆకపోనివ్వనే హోలాలము మ్రొంగి అమృతమ్ము పంచెదను విశ్వాసు పెకలించును నీ కొరక విశ్వాసు పులించును

అని అంటూ ఆ బామ్మ ఆరాధనలోనే సంకృత దేవుతాడు.

ఈ ప్రణయ కావ్యములో రసాద్వైత స్థిరాంశము ప్రస్ఫుటంగా వినిపిస్తుంది. రాయలసీమ రాతిని నాతిగా మోల్చిన రామచంద్రునికంటే కటిక రాతిని కను

నీయ మూర్తిగా మలచిన శిల్పిని గౌరవేత్తి కొనియాడుతాడు. శిల్పి చెక్కిన బొమ్మ కవిచేతిలో కావ్యము అవుతుంది. ఒకప్పుడు మే అస్త్రాంగ సుందరిగా గోచరిస్తుంది. మరోక్షణములో అనందహీన శిగా భాసిస్తుంది. ఈవిధముగా వియోగ వేదనలోని మౌఢ్యార్థాన్ని అవిష్కరింపజేసారు భీమన్న.

వీరి 'రాగవైఖాని' కూడా రాగావైఖానాన్ని నింపుటన్న రసరమ్య ప్రణయ కావ్యము. ప్రావణము నుంచి వైఖానిము వరకు గల పదిపూర్ణముల్ని పది అధ్యాయాలుగా విభజించి వ్రాసిన సుపూర్ణ ప్రణయ సంబంధి రచన.

ప్రేయసీ, ప్రియుడు వ్రాసుటన్న ప్రేమరేఖల్ని కావ్యరూపంగా పొందుపర్చడము ఇందలి ప్రత్యేకత. ప్రేమికుల తిద్దరూ నేరు నేరు కలాపన చెంది ఉండే పల్ల సామాజిక వ్యతిరేకత, పెద్దవారి అవరోధాలు, ఇరుగు పొరుగు వారి చూటి పోటి మాటలు తట్టుకోవలసివచ్చింది. అయితా ఈ అవరోధాలన్నింటి నీ అధిగమించి ప్రేమింపుకోవడము, ఆ ప్రేమకు ఉత్తరాలద్వారా తెలియజేసుకోవడము ఈ ప్రణయ కావ్య ః థానస్తువు.

నాయనడు రాగవైఖాని మధురమూర్తి. అమృతమూర్తి. దివ్యమూర్తి ప్రణయమూర్తి. అందుకే

'దర్శించని నన్ను-నీ నన్నా త్వమి
స్మరించని నీరాగాత్మకు
అనుభవించని రసాత్మకు'

అంటూ పూర్వయాంక రాశిము అధిగమించి భూషిస్తూ ప్రియుడు.

ప్రేమ, ఆరాధన, శృంగారభావనా తత్వరత, పరమ తాత్త్విక చింతన మధ్య మధ్యపద్యల్లో రసావైకధాంగా భాసిస్తుంది కావ్యం

మధువయస్సుల నిండ మధువనస్సులు నిండ

మధుజీవితానంద, మధుపాత్రలో నిండ రాగమధువై సదా రమి 'యింకుమే చెరి' నిత్యమధులోకాల నిర్మింకుమే చెరి!

అంటూ మధురంగా ఈ కావ్యాన్ని ముగించారు.

ఈ సమాజం పెరుం పేరుతో, వలం పేరుతో, అచారము పేరుతో వీరికి కలిగించిన అవరోధాల్ని వెలగెనడలుగా, వన్నెల పొదరిక్కుగా మార్చుటన్నాదు. అందుకే ప్రేమకు తీరం పోసిన జంటగా చిత్రించబడి, నిష్కల్మషమైన ప్రణయముగా వర్ణించబడి రసావైఖానాన్ని ప్రబోధించేదిగా ఉంది. ఈ 'రాగ వైఖాని' ఇంతటి విశిష్ట కావ్యము కావచ్చే దాక్షర్. అరిపీరాత విక్రమంగారుదీన్ని గూర్చి వర్ణిస్తూ 'ప్రణయ వేదము ఈ కావ్యము' అని అన్నారు.

వీరి 'రాఖిలు' కూడా ఇదే దృక్పథములో వ్రాయబడిన కావ్యము. ఇది కథ గారు. వివిధ గేయ ఖండికల సమ్మేళనం ఈ కావ్యము. ఇందులో కథలేకపోయితా ప్రేయసీ, ప్రియుడు తొలికలయికనుండి ఆహారము, విహారము, దుఃఖము, దేశ సేక, యాత్రావిధి, నిర్బంధము, బాధ, శృంగారము లాంటి విభిన్నములయిన మలుపుల గుండా గమ్యము చేరుటనే క్రమము కనిపిస్తుంది. ఈ కావ్యానికి వీరు పొందుపర్చిన స్వీయవీతికలోనే రసావైక సిద్ధాంతము ముట్ట మొదటిసారిగా చర్చించబడింది.

నా ఎదుట నీవు నీ యెదుట నేను
రతిమన్యులము రవిచంద్రములము
నా గాసిట నీవు నీ గాసిట నేను
కంటికి రెప్పలము-కామ పూర్ణ మలము.

ప్రేయసీ, ప్రియుల అనుబంధాన్ని అత్యంత మధురంగా వర్ణిస్తే రించారు.

ప్రకృతిని ప్రియురాలిగా భావించి, తాను ప్రియుడుగా మారే కవిగారి 'అనాది కొసనుండి అనంత తత్వములోకి' అనే కావ్యసంపుటికూడా రసప్రధానమయిందే, ఇందలి ప్రేయసీకి, ప్రాణి, శరత్ప్రభ, పూర్ణిణి, వైఖాని మొదలైన చక్కటి పేర్లు పెట్టారు. ప్రేయసీ ప్రేమమూర్తి. ప్రేమనుండి తొలగించినచో ఆమెలేదు. ఆమెకు కవికి అవివాభావ సంబంధము. ఆమెనుండి తొలగించినచో అతడు లేడు. ఆమె అతని పూజా జ్యోతి అయితే, అతని ప్రణయకవిత్వ జ్యోతి అమె వసంతకోభ. ఆమె సూర్య త్రిక సౌందర్య జ్యోత్స్నలో అతడు బారిల్లి. అందుకే అందరించేలప్పుడు, విక నించేలప్పుడు ఆమెనే స్మరిస్తాడు.

'నిన్ను స్మరిస్తూ అంతరి చాను నేను
నిన్ను ప్రేమిస్తూ వికసించాను నేను
నిన్ను అనుభవిస్తూ ఫలించాను నేను
నిన్ను పూజిస్తూ తరించాను నేను'

ప్రణయ విత్వాని! ప్రాణమపోసి,
రసావైఖాని! రూపకల్పన చేసిన భిమున్న
గారు అభినంద నియమం. పూర్ణిణి మూలమైన ప్రణయాన్ని ఆలంబనముగా తీసుకొని రచించిన కావ్యాల్లో గందర్భానుసారంగా తమ రసావైక సిద్ధాంతాన్ని రంగరించి అయాకావ్యాన్ని సాహితీ జగత్తులో రసగురికలుగా తీర్చిదిద్దారు.

ఆచార్య ఎం. కలశేఖరరావుగారి
“హరివిల్లు - ఒక సమాలోచన”

—శ్రీ కంచార వేంకటనరసింహాచార్య (ఎం. ఏ.)

పూడోట యందలి రంగురంగుల గుమ
 గుమగూమలు మనకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగిం
 చునట్లు, ఈ హరివిల్లు కవితా సంకలనం
 లోని కవితా కన్యకలు పలుకకముం ఛంద
 స్సులను అలంకరించుకొని, మన మనో
 మందిరమున నర్తించును. ఆచార్య ఎం.
 కలశేఖరరావుగారు తెలుగు ప్రాఛీనర్,
 (ఆస్యానియా విశ్వవిద్యాలయము) వారి
 సాహితీ బంధువులు శ్రీ ఎర్రంరెడ్డి
 బాలకృష్ణారెడ్డిగారి ధర్మపత్ని శ్రీమతి
 రంగనాయకమ్మగారి స్మృతికి విన్నంగా
 ఈకృతి సమర్పించ బడినది.

హరివిల్లులోని కవితలు శ్రీరావుగారు
 కావాలని ఒకచోట కూర్చుండి వ్రాసినవి
 కావు. వీరు ఆచార్యులుగా పని చేయు
 చున్నారు. కావున విద్యార్థులను జూపడ,
 సాంస్కృతిక, విద్యా, వినోదాది అంశ
 ముల పరిశీలన నిమిత్తమే వివిధ ప్రదేశ
 ములకు తీసుకొని పోవుట పరిపాటి. ఆలా
 విద్యార్థులను తీసుకుని వెళ్ళినప్పుడు కాని,
 వారు స్వయంగా యాత్రలు చేసినప్పుడు
 కాని, ఆయా ప్రదేశములలో వారుచూచిన
 దృశ్యములకు, ఆదృశ్యములు చూచుట
 వలన వారి మనస్సులో కలిగిన భావోద్వే
 గమునకు, వారిచ్చిన ఆక్షర రూపమే
 ఈ హరివిల్లు కవితాసంకలనం.

హరివిల్లునకు ముందు మాటగా, ఒక
 చిన్నమాట వ్రాస్తూ ఆచార్య నాయని
 కన్నకుమారిగారు (తెలుగు కాళా
 ధ్యక్షులు - ఆస్యానియా) ‘అలిలి అలిలి
 పలుకులతో’, ఒక్క కరక బావాన్ని
 చెప్పుకలకు మంటే, అది కలశేఖరరావు

గారి కలం నుండి అందంగా వెలువడు
 తుంది.

గన్న జాత పరిమళించి
 ఎన్నిలా లామెనో
 చిన్ని చిలుక పలికి కురిసి
 ఎన్ని వీళ్ళు గడిచెనో

అన్న మాత్రా ఛందస్సు నడక అప్పా
 రావుగారిని కలపిస్తూ ఉంది - ఈ కవి
 కలానికి తెలుగు మాటలు బాగా నవ్వు
 బాయి’ అని వారి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్త
 కరించారు.

అన్ని ప్రదేశములను దర్శించుట అంద
 రికి అలవికాని పని, కాని ‘హరివిల్లు’ ను
 ఒక్కసారి దర్శించినట్లయితే, ఆయా
 ప్రదేశములను మనము దర్శించు చున్నట్లు
 అనుభూతి కలుగును. అందుకే కొన్ని
 కవితా ఖండికల పరిశీలించిన పైవిష
 యము గుర్తుపై మగును.

‘విద్య లన్నియు నీవల్ల వెలుగు నమ్మ
 తలిత కళలకు నీవేగా రాణి! వాణి!’

అంటూ కృత్యాని యందు వాగ్దేవిని
 ప్రార్థించి, ప్రాచీన కావ్యాలచార సంప్ర
 దాయము స్ఫురణకు వచ్చునట్లు చేసారు.

‘మేఘ మొక్కటి కానిపించి
 మెరుపు చూపుచు పోయెనుంట,
 నీటి జల్లును చిలుకరించి
 పాకపాడుచు నేగెనుంట,’

‘ఆవేదన’ అనే కవితలో ‘నేను మగత
 నిద్రలోనున్నా నేమో, జ్ఞానకమలేక
 పోయిందేమో, నన్ను మేఘము మెరి
 వాడని నవ్వించేమో, నేను వెన్నెలను,

చూడలేదని చిన్నబోయిందేమో,’ అని
 కవిగారు తమ అచైతన్యమునకు వగచాడు.
 ‘మామిళ్ళు చిగురించె, మల్లెలు విరిచె
 బాములు పూచెను చంపకార విచ్చె’

అంటూ దుంధుభి నామ సంవత్సరం
 గమనమునకు స్వాగతం పలికారు. కాని
 ఆ ఉగాదినుండి వేసవి ప్రారంభమగును.
 కనుక,

‘గ్రీష్మరాపము గడవలేము
 ఊష్ణ బాధలు పొందలేము.
 వేడి వేసవి యందుకూడను
 శీతలమృత్యు స్వామి’

వేసవికాలంలో చల్లకవాన్ని చేతుర్చు
 వయ్యా స్వామి అని ఆ వరాత్మ్యుని
 ప్రార్థించారు. ఇందు నిశితంగా పరిశీలిస్తే
 ఇంకో భావముకూడా గోచరిస్తుంది. ఏమి
 టంటే మానవులకు కలిగే ఆపదలను
 వేడి గాలిలతో పోల్చుకున్నట్లయితే,
 ఆస్వామి యొక్క చల్లని చూపులు శీతల
 పవనములతో సమానము. కావున ఆనక
 సమయములో కూడా మాపై చల్లనిచూపు
 లను ప్రసరింప జేయవయ్యా అంటూ
 స్వామిని ప్రార్థించారు.

‘విశాఖ విలాసము’ అన్న కవితలో
 వారు ఆనందలయలో తమ విద్యార్థు
 లతో చూచిన వింతలను విశేషములను
 ఇలా మనకు అందిస్తున్నారు.

‘వైశాఖ మాసపు లెండలోన
 విశాఖ : గరము వచ్చినాము.
 సాగసు లేమని చెప్పవగును!
 పోయకాలే దాని సాక్షు’

అని చక్కని తెలుగునుడికారాన్ని
 ప్రయోగించారు. పోయకాలు మరే ప్రదేశ
 కానికి లేవేమో అన్నట్లు.

కృష్ణమార్గము కంటి నిండ
 విఘ్నమూర్తిని గాంచి వాడట!
 చేసినాడట తక్షరచనలు
 మానవీవగ పాపకాలము.’

కృష్ణచార్యులు వచ్చినక రచనకు ఆద్యుడు సింహచలముపై సింహానాథుని గూర్చితచనములు వ్రాసినాడు. ఆ సింహ చలమును దర్శించిన సందర్భములో వ్రాసినది.

చెట్లు చేమలు కావు, కావని,
చేతు లెత్తిన లేమి లేను,
ఏమి అందము, ఏమి చందము
స్వామి మాటల కందునా అని!

‘శ్రీమృగధాంబరభూషణ కలికలైన
స్త్రీలు, ఆతిథులకు స్వాగతం ఇచ్చుట
రాదమర్మయ. అలాగే కాశ్మీర దేశాన్ని
తలదన్నే పోయినాటుల, ఆదేవలోక
నందన వనమే భూమి మీదకు దిగి
వచ్చిందేమో అన్నట్లు భ్రాంతి కలిగించే
అడవిలోయిలాని వృక్షాల కొమ్మలు,
వచ్చేవారి స్వాగతంవలుకుతున్న చేతుల
వలె నున్నవని, ఆఅడవిలోయ అందాన్ని
వర్ణించుటకు మాటలు చాలవు అని
అంటారు.

‘చెరిగిన పోయిచూచితిమి ‘అంటూ
కర్నాటక రాష్ట్రములోని లాలుబాగును
పూలకాగే అనియు, రాజమీథుల రాగ
రంజితముగా వర్ణించారు. ‘బృందావనము
కాదది చంద్రవనము’, అంటూ బృందావన
ములో తమ విద్యార్థి బృందముతో వయ
స్సారతమ్యములు మరచి ఆడిన ఆటలు,
పాడిన పాటలు వికరిస్తూ, బృందావనము
అనందరసభరితము అని నెలవిచ్చారు?

‘త్యాగధనులకు నీవ యాదర్శమూర్తి
వఁమి ధైర్యమునీదయ, అమరకీర్తి’
కడఁగిలావను బుద్ధుడే ముల వచ్చు
బంధు రూపాన ఎముత్రోక! గాంధీజీ!

అంటూ బాపూజీ దేశానికి చేసిన
సేవను, స్వరాజ్యముపార్జనలోపాదిభృథ
నిశ్చలతను, వికమత్యము కాపాడుటకు
పాటుపడిన తీరును వర్ణించారు. కాని

నేడు మేము నీమాటలు లెక్కచేయము.
ఎందుచేతనంటే మాకు స్వేచ్ఛ అధికము.
అలాకష్టాలు అనుభవించి నాడు నీవు
మాకోసం పాటుపడ్డ ధన్యజీవిని కొని
యాడినారు.

‘పాచీనాంధ్ర వైభవము’ అన్న శీర్షి
కలో విజయనగరము ‘శ్రీశైలము’ నాగా
ర్జునకొండ మొదలగు దివ్య ప్రదేశములను
రమణీయముగా వర్ణించారు. మిచ్చినకు

‘శ్రీశైలము దర్శనోత్సవముతో’

శ్రీ శార్వతీ సేవతో

కాకి నాథుని స్వచ్ఛరూప శుభముల
కారుణ్య విశ్లేషితో

అకాపాళము చెంచు తీర్థగమిలో

అతోయ మందాదుమన్

శ్రీశైలంబున యాత్ర చేసితిమి, సు

శ్రీన్నహభావంబునన్.

అన్న పద్యములో శ్రీశైలముని మహి
మను, ఆశ్రేత్రి ప్రాశస్త్యమును గూర్చి
సృద్ధంగా వర్ణించారు.

విజయనగరు యొక్క వైభవమును
అచ్చట ఆనాడుగల వింతల, విశేషముల
కన్నులకు కట్టునట్లు వివరించారు. పంపా
విరూపాక్షుని బహుచిత్ర రూపముల,
రాయలు నిర్మించిన శిల్పముల, ఆరిని
‘సభలోన వాట్యాత, అష్టదిగ్గజ కష్టలు
రచియుంచిన కావ్యములను గూర్చి వివరిం
చారు.

‘సరస సంగీత సాట్యాత చర్య చేయ
వేదిక యుండె నానాడు విజయనగరు’
అని అంటారు.

అలాగే ఆచార్య నాగార్జునుని,
బుద్ధుని మత వైభవమును వర్ణించారు.
కృష్ణమృగు ఈవిధంగా, వర్ణిస్తూ,

‘తల్లి కృష్ణమృగు మెల్లగా తరగలెత్త
సరస సంగీత పాహిత్య వరుసలన్ని
విల్లినీలైన ప్రజలకు విందు సేయ

తెలుగుతల్లికి నిండుగా వెలుగుకలిగె.
అని వర్ణించారు.

ఈకావ్యమునకు మనటాయ మాన
మైనది ఋతుహారము. కాలిదాసు ఋతు
సంహార మనే పేరు ఎన్నుకుంటేరావు
గారు ఋతుహార మనే పేరును ఎన్ను
కొన్నారు. ఈ రెండి ఆగ్రంలో కేదా
ఏమి తగాలేదు. కాని ఇచ్చట హారము
అంటే ఒక మనోహరమైన భావం ఏర్ప
డుతుంది. వసంతము, గ్రీష్మం, వర్షం,
శరత్తు, హేమంతం, శిశిరం మొదలుగా
గల ఋతువులతో కూడిన హారముకావున
ప్రకృతికాంతకు కంఠా భరణముగా
తోచును అందుచే ఋతు హార
మనుటలో నామాచిత్యము ఎంతయో
కలదు. ‘స్థానీవులక న్నాయముగా ఈ
ఋతు హారమును పరిశీలింతు.

వసంతము -

‘మృదమందారాలూ మల్లెలు, కన్నెవీల్లల
వంటి గులాబీలు వికసించటం’ ఎర్రని
చిగురాకు బొంపము లుద్భవించటం,
పక్షుల కిలకిల రావాలు మిన్నుడుట్టటం,
ఇకన్నీ చూస్తూవుంటే.

‘వచ్చే వాసంత ఋతువను భావమునను
నీవు వచ్చెను వార్తయు నేడురాగ’

ప్రకృతి ఇలా రకళించునానికి కారణ
మేమిటి అంటే, వసంతఋతువు వస్తు
న్నట్లు తెలుపుతుంది. అని అన్నారు.

గ్రీష్మము -

వసంత ఋతువులో ఉండే శోభ
గ్రీష్మములోమృగియౌతుంది. ఎలాగంటే
చెల్లగాలులు అగ్నిలో పేల్చుకొంటాయి.
నువ్వులను కందిపోతాయి. శలకంక
నాచాలు విసిరివెవు. ప్రకృతియే విక
టిస్తే పంకాలు, కూకర్లు, ఏమీ పని
చేయవు అంటారు.

వర్తము.-

‘అన్నిదిక్కుల నుండి కూర్చి చయుములు
ఏకమై కదిలెనో ఏమై నేడు’

అని అంటూ ఆకాశం ఆంధ్రవార
చూతుంది. అలా అయినప్పటికీ మెదపుల
చేత ప్రకృతి కోభిస్తుందనియు, మేఘ
ముల వర్షించుటచేత ప్రకృతి కాంత
పరవశించి ఆకుపచ్చకోక ధరియించి, మన
ముసవ ఆహ్లాదాన్నిచ్చి జీవకోటి తుదా
ధను తీరుస్తుందనియు, నదీ నదములు
పొంగి పొరుగుతాయనియు ఎంతోరమ్యుతి
తమ్యుణగా వర్ణించారు.

శరత్తు.-

‘జల్లు వెన్నెల వరియగా చంద్రబురువు
వేగమై వచ్చేలోకమృత వెలుగుచుండే’
శరత్తు చంద్ర బురువు కావున ఈ
బురువులో ప్రకృతి అంతయు జ్యోత్స్ని
యే యేరులై పారుతుంది. ఉత్సవములు,
పండుగలు, నిల్లల అటల పాటలతో
నిండియుంటుంది.

హేమంతము -

హేమము గురిగెడు బురుగుడియేగు
దంచె అని అంటూ మంచు వరియుట,
చలి, ఈ బురువుయొక్క ప్రత్యేకత
లనియు, వూవులు వికసించడం కాని,
అవి పరీమళాన్ని వెదచల్లడం కాని,
కమలాలు కను విందుచేయడం కాని, లేద
నియు, ఉన్నివస్త్రములు అందరికీ అవ
సరమగుటచే వాచిధరలు ఆకాశాన్నంటా
యినియు, వేడవస్తువుల ఆవశ్యకతను
గుర్చియు వర్ణించారు.

శిశిరము -

‘సంపార సుఖము తనభవించిన తరువాత
ననమునపోవు మనుజునివలె, సంపదలు
కోల్పోయిన నగరమువలె, నాట్యముచేసి

వియోగవేదనాఖని - వేదుల కవితాపని

— శ్రీ కొత్తాల్లు అమరేంద్ర, ఎం. ఏ.

భావకవిత్వాధారను బలికించిన ఆధుని
కాండ్రకవుల్లో శ్రీవేదుల సత్యనారా
యణగారిని ప్రముఖంగా మేల్కొనవచ్చు.
అనంత వేదనా ప్రపంచంలో తన కవిత్వా
వెల్లువను వరిపించారు వేదులవారు. నిశ
ితమైన భావాలను సైతం శక్తిమంత
మైన పదజాలంతో కూర్చి సాహితీ
లోకంపై వెదజల్లారు ఆదర్శవృద్ధయాను

అలసిన పడలినలె, రిపవిహీనమైన కావ్య
మాతలె,

బురుగులైదును వెడలగా వెతనులెప్ప
శిశిర బురుగుడి వచ్చెను చివరగాను.

అని బోపిపోయిన ఈ బురువును
గుర్చి చెప్పతారు.

ఈబురువులను ఏది ముందు ఏదివెనుక
అని నిర్ణయించటంకూడా కష్టమే. ఎందు
వల్లనంటే బురువులు ఒక చక్రములాగా
అటలు తిరుగునట్లు ఒకదాని వెంట ఒకటి
వస్తాయి. అయినా ఒకబురువును గుర్తుగా
తీసుకొని మిగతా వాటిని వరుసగా
లెక్కించటం పరిపాటికాదా!

హరివిల్లునందు రావుగారు లోకోన్నత
సత్యములను, వారు వివిధ ప్రదేశములు
పర్యటించుట వలన కలిగిన పశ్యటనాను
భవమును జోడించి, అందందుగల వింత
తను, విశేషములను, వారు స్వయమగ
కాంచి, కొన్నటిని తీసిపొంది, ఎంతో
జైచిత్త్య వంతముగా రచించారు. సైవి
ధ్యం కల ఆంశములు, వివిధమం
లయిన ఛందస్సుల సమ్యేకనము, ఈ
హరివిల్లు’ కవిత్వాసంకలనము ప్రత్యేకత.

)-(

భూతుల రసరమ్యురగాలను పరికించారు.
కనుకనే ఆయన గౌరవి కొలిం,
అయ్యారు. శక్తిమంతమైన భావాను
అప్రయత్నంగా పెల్లు కిరి పడేసిన
ప్రఖ్యాత అంగ్లకవి వి వి వెల్స్ కవితా
భారముల్ని తునీకిపుచ్చుకొని ‘అంద్రా
వెల్స్’గా కీర్తి గడించారు. వీరూపరి,
ముక్తయురి అనే ఖండ కావ్యాలు వెలు
వరించారు.

పదాల పొండికలోనూ, తాదమాధు
ర్యంలోనూ తన ఖండికలను అద్భుతమైన
రామణీయకరణ దూపించారు వేదుల
వారు. కృత్తకాస్త్రితో సమానమైన
భావాదంబరతను ప్రదర్శించిన కవి
వేదులవారే అనవచ్చు. ఇరువురూ ప్రేమనీ
వలపులెపుల ప్రణయామృతం తోసం
అనుభవించిన విరహవేదనను కవిత్వంలో
నిక్షిప్తం చేసినవారే. ప్రణయ తత్వాన్ని
ప్రధానంగా ఆస్వాదించిన వేదులవారి
కవిత్వమంతటా సౌందర్యా స్వేదన,
ప్రియురాలి వలపు కలపులు, ఆ కలపుల్లో
పెల్లుబిజీ దుర్భర వేదన, విరహాగ్ని సెగలు
కనిపిస్తాయి.

వేదులవారి కవిత్వాఖండికల్లో విశిష్ట
పయోధమామాళి ఎక్కువగా దర్శన
మిస్తాయి ‘వీరూపరి’ ఖండకావ్యంలో
ఆయన బహుముఖ ప్రజ్ఞాపాటవాలను వెల్లడి
విరిసాయి. ఆ ఖండికల్లో విరబూసిన
కవిత్వపు సాగములు సాహితీలోకాన్ని
ఎంతగానో ఆకట్టుకున్నాయి. ‘ప్రణయ
మార్తి’ అనే ఖండికలో వేదులవారి
ప్రణయ తత్వం పరాకాష్ఠ వందుతోంది.
ఆయన ప్రకృతి చిత్రణలో ప్రణయ
తత్వాన్ని దర్శించాడు కృత్తికే ప్రణయ

యానికి ప్రతికంగా పట్టికవించాడు. తననే ఒక ప్రణయూర్తిగా భావించుటకాదు. 'అమ్మ నీదేన తూపుకై' 'విరహగీతాలాపన' చేయడం, మధు ప్రవాస ప్రణయతేజ్ గొంతునిదనవికము 'ప్రణయ మానప్రకృతి'ని చేపట్టడం తన భగ్గతేజస్సునూ యంటాడు. ప్రకృతి చిత్రణ ద్వారా తనప్రగాఢమైన వియోగ దుఃఖాన్ని ప్రకటిస్తూ ఇలా అంటాడు.

శ్రీహంతు కంక్రూణ వికసింపంచి శేష
తేజోమృదయశ్శుభ్రాని నిర్వరము శేష
తనుమతి గర్భతల పరిస్థితిని శేష
నా గళమృ వియోగ సంయోగమురళి

ప్రణయ కంక్రూణ అనుకర్తృ మ్రోగే ఒక వికసింపందిగా తననూ, వియోగ మురళిగా తన గళాన్ని పోల్చుకుంటాడు. 'శేష' పదాన్ని వియోగ గీతిక, 'శేష నిదుర, తెన్నులలదారి శోకరేయి తెడలిపోతి, శోక విపంబీరహంత మురసియొగ' అనే కృష్ణకావ్య గీతాన్ని కలపిస్తున్నాయో పాదాలు. 'యాత్ర' అనే ఖండికలో వేరువారు 'సామోజిక భృష్టభం'తో 'మాధవికృష్ట భృంభల మ్మృతి విదర్శి' తామిరువురూ కలత్ర కాగిట ముడివడా లని ప్రేయసిని అరిస్తాడు. ఇక్కడ కవిసమాజంలో పాతుకుపోయిన మాధవికృష్టాన్ని నికరంగా పోల్చుస్తాడు. 'ఒక తీగము, అనే ఖండికలో' కవి ప్రేయసి నీయుల సంగమాన్ని ఉదయ సంధ్యల సంగమంతో పోలుస్తాడట.

మనము దిక్కు సంధ్యల, మాడు
కోనను నందు
మోకత్తులమృ ఛాయాలో చి
రజయ దీధి
అంబుల నేమోయె, మనవి యో
గైకయుల నె

యొడవుఁ ప్రేమదేవత
'రేయంబువల్పు'

ఇక్కడమాదా వేరువారు ప్రకృతి పోకడల్లో ప్రణయాన్ని ఆపాదిచారు. 'విశ్వవీణాగళము నీరవించి పోయిన' 'మృత్యుకళిక కాళిమంబు' గ్రమ్ముకొని నా తనమ, తన ప్రేమనినీ, దివ్యసంధ్యలుగా భావించిన కవి అది కలుసుకునే ఒక్కతనాన్ని ఎంతో పవిత్రంగా ఎంచి ప్రేమను దేవతతోనూ, రేయంబువల్పుకు వియోగ సంయోగాలతోనూ పోలుస్తాడు.

'ప్రేమ' అనే ఖండికలో వేరువారు 'కంబునల తల్లిబోడ, నీరట్టుకున్న' 'శేషారమందు' నాటుకొనే నారులా 'ప్రబల తావి దీర్ఘమై బాష్పవారి పదను కారిన యెడలో' ప్రేమ నాటుకుంటుం దని ప్రణయావస్థను చక్కగా చిత్రీకరించారు. 'నిష్కృతి' ఖండికలో వలచి విలసిల్ల తూవైన వాడిపోని, నవనవప్రేమ పులకానంద వద్యుడునందు 'తెలిమిబ్బు' మీద ప్రణయ యాత్రను పోగీస్తూ అచ్చు తమైన భావనుమాలను పెడజల్లుతూ ప్రేయసి కోసం కవిస్తాడట.

'పులకీర మృదంతరమాన నుప్పొంగిపోవు నిండు ప్రాణంపు దలపులన్నిటినిగోసి దండలుగ గ్రుచ్చి నీ మెడనిండ వైచి మ్రోడునై నిల్చినాను నీమ్రోత నేను'

ఇక్కడ వేరువారి నికరమైన భావనాధార కవిత్వమిది. కవి తన నొక పూలవృక్షంగా, తన యావనంలోని కల పులన్నింటినీ పువ్వులుగా పోల్చుకొంటూ ఆ కలపుల్నే దండలుగా తేసి ప్రేయసి మెడప అలంకరించి చిరరథ తానొక మ్రోడుగా నిలిచాడు. తన జీవితాన్నే ప్రేయసికి అర్పించుకున్నట్లు భావించాడు. బందపోతగా వర్షం పరివీసంతినే ఆకాశం బరువునీపోయినా తన మృదయా

కాశంలో అలయమన్న తీరిపోని 'విరహ దుఃఖపు బరువు కలచుకుంటూ కవి 'పూత వెన్నలలరేల వైత్ర స్వతోన్మిత్రులకులు నలుపుకొనే' ప్రేయసికి తనను భగ్ను ప్రేమిణిని చేసినందుకు 'కృతజ్ఞత' తెలుపుకుంటాడు.

'అనంత పాగరార్థ' గర్భజ్వలద్వడ బాగ్నితోడ' 'భగ్ను మృదతు శకల ములే' మిగిలి తీరికమే విషదాంత కావ్యంగా అగుపించగా వాన్ని 'చింపి దాని పులంతో గాలిపటం చేసి, అడే ప్రేయసి మీద ఓర్పుకునే 'ప్రతికారం' గా భావించిన వేరుల 'నిరసన' ఖండికలో తన భగ్నుప్రేమను ఇలా ప్రకటిస్తాడు. 'నన్ను ప్రేమించుకారి యానందమునకు నేను విడువలేదొక్క యూర్తైనగాని నన్ను నిరసించు నీ చిరువత్స కోరక బ్రతుకు వెలిగించి కలత నివారించితి'

ప్రేయసి చిరువత్స గమస్తంగా భావించిన కవి ఆమె కోసం తన జీవితాన్ని వెలిగించి కలపుకలతల కిరణాల నివాసం లంఘించుకుంటారు. 'ఈ నాటికీ' అనే ఖండికలో వేరువారు వియోగ వేదన చక్కని ప్రత్యేకతలతో వర్ణిస్తారట.

'చిట్టి కలపుల నూడు గట్టిన చెట్టు తోక దారి కాగాఁ
చిట్ట వరే నెడ నేటి కడపులఁ బట్టి తిరుగాడవ'

తాను కట్టుకున్న కలపులనూడు నుంచి కప్పిపోయి దారి తెన్నూ కానరాక అడవు లనే చాడత వెంటి తిరుగాడే కవి మృదయ మనే చిట్ట ఇక్కడ దర్శన మిస్తుంది. 'యుగయుగాంతర విశ్వ మనోగ్ర దుఃఖ జీవగీతాంత ఆవృత్తి' చెప్పుకొనలేని నిరాశా నిష్పునాలతో కోట్లు కలగొంది 'వేరుల గాడి కలం. అందుకనే 'అకాలి' ఖండికలో వారు

గంధ్ర శివభక్తు 'పెదారిలో' 'తన విపాకతో తన దుఖభావపుతో' నీరణం పోలాభావము తానే త్రాగినట్లు ఆయన చెప్పకన్నాడు. 'కలం' ఖండికలో ప్రేయసి చందమామతో, తనను కలం తోనూ పోల్చుకుంటూ ఆమె సుధాకర మృతకోసం పరితపిస్తాడు. 'దీపాలినాడు' ఖండిక వేడులవారి కవిత్వాని కంటికి ఒక మణివార మని చెప్పవచ్చు. ఎంతో ఉత్సాహంగా జరుపుకొనే వందలగ నాడు వేదనక కారణ మీ మని ప్రశ్నించే నిశిధి ని 'లోన జ్వలియించుచున్న సువహల మన నొక మృలింగ మీ కాదయీ యుత్సవాన్ని 'అని సమాధానమిస్తాడు కవి. లోకం పట్ల పెంచుకున్న నిరాశ నిశ్చయాలన్నీ ఆనంతమైన వేదనను చిమ్మి టలతో చెప్పకుంటూ డిలా.

'మొక్కిన కొలంది కాతితో' (ద్రోక్కి తయ)

నీ కవితలోక మెల్ల బహిష్కృతమృ రండు చిమ్మటలారీ ఈ రాత్రికర నావలెన పాడుకొను మీ రనానగలులు'

ఇక్కడ చీకటిసే ప్రాణసభిగా భావించిన కవి 'ఎవరికొరకొ' పడే పడే ఎదురు చూచు తనయెడన కృత్రిమానందభిక్షను ఒకరున్నట్లుంటూ కవితలోకంపై తీవ్ర విరస నను వ్యక్తం చేస్తాడు. ప్రేయసి నిర్మల ప్రేమ వార్షిధి ముందు సముద్రాన్ని ఒక నీటివాట్టుగా భావించిన వేడులవారు విర హాకల్లోలంలో పూసిలిదే తన వృద్ధ యావస్థకు వర్ణనాలా.

'వినరాని ఘోషలలో
విరిగినదం తరగలే
విరిగినాగీతము లాల
పించి తేలించునో'

దేశానికి స్వాతంత్ర్యంవచ్చిన కుప్పవంద ర్షంగా వేడుల వారి కలం తరతరమృల

ప్రకృతికవిరాసువమారి 'కవికోకిల' వనకుమారి

—శ్రీమతి వైరవల్లభ దేవీప్రకాశ

ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యములో అనే ముత్యాలుగా ఎన్నుకొనబడిన కవికోకిల దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు ఒకరు. దువ్వూరి వారి పేరు తలచుకునే సరికి, 'పానకాల' లో ఉమర్ ఖయ్యాము 'అంకులేని ఈ భువనమంతయు పురాతన పాంథకాల' అంటూ కళ్ళకుండు క్రత్యక్ష మవు తాడు. 'అతని కవిత్వానికి పరిపక్వత చేకూర్చింది నేనే నుమో అంటూ పలక రిస్తుంది 'పలికే శేషము.' తిల్పి. చిత్రకా రుడు అయిన రామిరెడ్డిగారి చేతి వందె నుంచి కాక కలమునుంచి బాలు వారిన వాళ్ళిత్రాలము అంటూ, 'వలజారమృ' 'జలదాంగన', 'కృషీవలుడు', 'రవికవి' 'వనకుమారి', 'కడపటి వీడ్కోలు' కట్టె దుట నిలుస్తాయి. ఆయన రచనలన్నీ చేటికచే రసగుళికలు, విజ్ఞాన దీపకలికలు. అందులో వనకుమారి సుగంధసారభాం

బంధనమృత' నుంచి విముక్తి పొందిన భరతమౌళిక నీరాజనా తల్పిస్తూ 'జయ గీతిని ఆలపించింది డిలా.

'కొటిగొంతుల పారతంత్ర్యోద్ధి చ్చాట జయగీతముల పాడుము వావైదము నీ శేతనము వా వాదిగంతములన్'

బ్రతుకే దుఖంగా, ఆశపడుపే దుఖంగా, రెంపే దుఖంగా, ప్రాణ పతియే దుఖంగా భావించి 'కావ్యత ముప్పుప్రీ నుంచి, ప్రకాంతు శేయుమని ప్రేయసిని వేడుకుంటూ 'బామ్మకుంతిక కంకాన 'బాడలేక' తన ఎడలో సొంద ర్గగనం నిఁపుకొన్నా, 'పే' మ కా వ మాదుఖ గీతులల్లు వంటూ తన 'పదిత

విరజితృ అందాలిది. 1918 వ సంవత్స రంలో శ్రీ విజయనగర సంస్థానముచే సన్మానము వందిన దీ 'వనకుమారి'. ఆమె ముగ్ధమోహన సౌందర్యాన్ని, తీవ్రగతు నాన్ని మీ ముందుంచడానికి ప్రయత్ని స్తాను.

తరులన నోడి రాజ్యరమ, బంధుల వీడి, సమస్త సౌఖ్యముల్ దొరగి, వని నివాసము సుఖ్యుచున్న ధరాతలేంద్రుని వీక్షక పుత్రి, గుండరి, సుమకోమలగాత్రి వనకుమారి వనేదిరగా భావితైది ముద్ద రాలు. కరమున దోటి కట్ట, మెలకట్టిన పిల్లనగ్గోవితో, ప్రసవమాలలు ధరించి, ప్రబిదినము గొట్టెలమేళుకొనుచు తననీమ రాజీవర వినిల్లుచున్న దామె. ఇలా ఉండగా ఒకరోజు మందమ మర్మించ దానికై తేలుగానము చేస్తుంది. కానీ అంతవఱకుండే పెద్దత్తి గాండ్రొత్త విన్న

నయనంబు కణోజ్వల మార్కీకాలతో ముక్తావని హార్పివా, 'నిత్య హింసా రింపాని నిద్రుద్ర; భావనావాటి కాద్యా; కవాటములను తెరచుకొని, 'తూలకారు చివుక్కు పురిటి పొత్తిక్కు గరమునకై తలపేల, త్తలిశేల తగవు, అరణిమధించి యజ్ఞాన్ని రగిల్చి తెలిగించు కాగదా తెలిగించబోయి' అంటూ ఆకా వాడపు ప్రబోధగీతము లాఠిస్తూ 'భాని యుగముల కళ్యాణ పథము బట్టి తెలుగు వీడల తీవన తెలుపుది' యీనాటి ప్రభాకరగీతి ని వినిపిస్తూ వేడులవారు తెలుగు సాహితీ కేదారంలో భావకవితా మధురమిల్చి తెదజల్లారు.

గొట్టెలు చెల్లాచెదురవడము ప్రకృతిలో పరవశించిన ఆమెకు తెలియదు. మంద భార్యల కొలకల కొనల, గుహల, ప్రార మ్యకావల కాననంబుల వెదకి ఎచ్చటను అవి కానరాక పోవుటచే చిరకాలబడి చింతించసాగింది. తనరాకకై ఎదురు చూసి కండ్రికి, మందలు లోయలుపట్టిన వని ఏ విధముగా చెప్పా అని విచారి యుంది. ఆ విచారములో చీకటిపడడము, కాయ మబ్బులు క్రమ్యుకొనడము, కూడా గ్రహించలేకపోతుంది. 'కన్నులవల్ల విద్యుల్లత క్రన్నన మిరుమెట్లు గొల్పి' తా నున్నస్థితికి భయపడుతుంది. తనను వెద కుచు తండ్రి అడవికి వచ్చి ఏ విధమైన కష్టాలు పడుకున్నాడో అనివిచారిస్తుంది. ఇంకాలో గిరి పాను కలంబులనున్న గొట్టె లను మెరుపు కాంతిలో చూసి, పెన్సిల్లిన చూసిన నిరుపేదలా ఆనందిస్తుంది. ఆ మందని తోలుకుంటూ, అడుగున కొక యాపడ జడియక తప్పించుకొనచు, కటిక చీకటి కాలివానలో మెలమెల్లగా కొండ దిగుతుంది. ఆ సమయములో ఒక క్రొత్త వ్యక్తిని చూసి ఆశ్చర్యమవుతున్న, భయము తోను తెలియకప్పుకుంది.

అయినవ దొక రాజకుమారుడు. తేటకై వచ్చి, అడవిలో దారి తప్పకాడు. గొట్టెల అరుపులు విని గొల్లపల్లె ఆక్కడ వుండ వచ్చనే ఆశతో వచ్చిన అతనికి, భీకచి త్రయేన వనవమారి మందను తోలుకూ కన్పిస్తుంది తనను చూసి మూర్ఛిల్లిన ముద్దరాలిని జల్లు ఎక్కువగా లేని స్థలమునకు చేర్చి సేద తీరుస్తాడు. తెలియకచ్చిన ఆమె, కన్యరూపము, ప్రాయము కలిగిన, కృపావృద్ధయైన వ్యక్తిని చూసి, 'మానాయనను, బట్టడ మును, చేత దారేదీ?' అని ప్రశ్నిస్తుంది. దాని కతడు 'నీకేం భయములేదు. మీ తెలివంద్రులవద్దకు జాగ్రత్తిగా చేరు ప్తాడు. కానీ నువ్వు ఇక్కడ నిభిక్షమున

గొట్టెలను ఎందుకు తోలుకున్నావు? అని అడుగుతాడు. తన భయము తీరగా తండ్రి తప్ప తనకు తెలివేదంటూ జరిగిన వృత్తాంతముతా అతనికి చెబుతుంది. కృపాని పొనేయైన యువకుడు తోడుర గా మం వన కడల్పుకూ ఇంటిదారి వడుతుంది.

రేయి సగమైనా ఇంటికి చేరిన ముత కొరకై చింతిల్లిన వద్దుడు అడవికి బయలు చేరుతాడు. త్రోవలో ముళ్ళమంది అతనిని పొడవగా ప్రాణాపహ్నిస్తే, తనయ కొరకై విచారిస్తూవుంటాడు. ఆ సమయ ములో ఆ ప్రక్కనుంచే వెడుతున్న యువకుడు వృద్ధుని మూలుగు విని, అతని వద్దకు వచ్చి, అతడే వనవమారి జనవ డని తెలుసుకుంటాడు. ఆ యువకునివలన తనకుమార్తె తేనుము నరిసి వృద్ధుడు సంతసిస్తాడు. అందరూ బడిరానికి చేరు రానికి చేరుతారు. గొట్టెలను దొడ్డిలో కట్టడానికి కూతురు వెళ్ళగానే వృద్ధుడు యువకునితో తన కథ చెబుతాడు. ఆ వృద్ధుడొక మహారాజు. మంత్రి పన్నిన బుట్ట ఫలితంగా అతని రాజ్యము శత్రు రాజులకు చిక్కుతుంది. దానితో తన పక్షక పుత్రికను రక్షించుకొనడానికై వివవాసుడుచేస్తూ, ఎప్పటికైనా కాలము కలసివస్తే ఆమెను రాజీని చేయాలనే వాంఛను ప్రకటిస్తాడు. అతని కోర్కెను తీరుస్తా వని యువకుడు మాట యిస్తాడు. మాటల సందర్భములో ఇంద్రునివ మౌద్ద ల్యుని కలన వీరు కష్టం పొ యుకొని రని తెలుసుకొంటాడు. కాని తాను అతని కుమారుడే అన్న సంగతిమాత్రము బయట పెట్టడు.

కలి తప్పియున్న తండ్రిని చూసి, తనయ బాధపడుతుండగా; నీరుతెప్పించి పట్టిస్తాను. కొంత తెలివి వచ్చినరాజు కుమార్తెను పట్టుకొని భావగర్భితముగా యువకుని వెళ్ళు చూస్తూ కన్నుమూస్తాడు.

తండ్రి మరణముతో నిరకై చెంది, మర జించ నుడు క్షుర్రులైన వనవమారిని పట్టి ఓదారుస్తాడు. ఆమె దుఃఖము ఉపశమించేలా నగరములోని వింతలు, విశేషాలు చెప్పి, కాన బిడి నగరానికి రమ్మంటాడు. జ్ఞానము వచ్చిన దగ్గరనుంచి తిరిగిన, పెరి గిన వనవీమను బిడదానికి ఇష్టపడకు ఆమె, ఆపవదతను 'నేను తేటకై వరివా రంతో వచ్చి త్రోవ తిప్పి, ఇక్కడికి చేరేను. నావాళ్లు నాకొరకు వెనకతారు కనుక, నాతేనును బాటి తెలియజేసి, సాయంత్రానికల్లా తిరిగిస్తాను' అని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు. చీకటి పడినా అతను రాకపోయేసరికి ఒంటరితనము, చీకటిరేయి ఆమెను భయకంపిత ను చేస్తాయి. యువకునితో ఆపస్తే ఆమె అనురాగవల్ల పెనతేనుకుంటోంది. అతను రాకపోవడంతో కాకరాత్రాత్రం దామెకు. అతనిని వెదవకునా ఆమె అడ విలో త్రోవ తప్పకుంది మరునా రుద యాన్నే బడిరాన్ని చేసిన యువకుడు, ఆక్కడామె తేకపోవడంతో ఆమెను వెదవకునా వనిలో ప్రవేశిస్తాడు. చివరకు ఎలాగో ఆమెను చేరుకుంటాడు. ఆమె నింటికి చేర్చి, ఆమె జన్మవృత్తాంతము తెలిగించి, తన రాజీగా నగరానికి తీసువ వెళతాడు. క్షుప్తంగా ఇది ఇందలికథ.

దువ్వూరివారి వర్ణన లత్యంత మనోహ రాలు. ముచ్చటగా కొన్ని వనవమారి కాను నీటిలో స్నానమాడు తీరు నీ విధముగా వర్ణిస్తాడు కవి. జనన మొదిగ నీక స్వాభావికంబన మిఱవోఁ బ్రతి యొడ్డి రీతి నీకు; బాకు చేపను బట్టు భౌతికఁ దలముంచి యడుగు నున్నని రాళ్ళు నంది తెచ్చు; కమలిని మండంబుకడ గూఢముగఁబొంది నీటి కొరలను వంచించి పట్టు; పుక్కిళ్ళనీనుడుగా బూరించి నీరంబు వారియంత్రముపొల్పించి యైకి తీచ్చు;

అట్లు అయితే ముగించు లాడి యాడి
గట్టునకు తేలి పుట్టుంబు గట్టికొనగ
అతివ గన్నప్పైఁ గ్రాంధాగలావరింప
నదనకు తెలుగొందు హోయొగ్గి నాల్క
వోరె
అవస్థరమణి ముగ్ధమోహన సౌందర్యం
ఎలా పరిస్థితిలో చూడండి

అయితే చీర యంశముల
నందియ నందని పైటచెంగె యా
తరుణికి లోకమిచ్చినయ్య
చారిత్ర సాగరికంబు, తేమ కుం
దరక సుమస్తముం బ్రకృతి
దాని యొసంగెను, నాగరాంగనా
పరిచితమైన లజ్జ ఎటు
వంటిదో కన్నెయెటుంగ దింతకు

ప్రకృతి కన్యయైన ఆమెకు నాగ
రికత ఎలా తెలుస్తుంది? అంతేకాదు తం
ద్రుని తప్పు తేరెవ్వరినీ యెరుగదామె
అందుకే యువకునితో -

‘నిన్నుఁ గనుఁగొన్న వికసించునన్న
సుమము
రీతి పొడకట్టు, మాతండ్రి యాశపమ్ము
హరిని కోప్పిల్లి వృంతసంచుత్తిని పొందు
పాంథ్యగాలపుఁబుత్తు నానడలుచుంటి’

అంటుంది నాయికా నాయకుల వర్ణ
నలే కాక ప్రకృతి వర్ణన కూడ మిక్కిలి
మనోహరంగా ఉంటుంది నక్షత్రాల్ని
వర్ణిస్తున్న తీరు చూద్దాం -

‘నక్షత్ర జీవులకును నేడ్చె నులుపుతారకు
వనవి జోతక చతులు చందనకు యామి
శ్రీభక్తుని గట్టు రసగుండ్ల తారలనఁగఁ
తూకానతి యుదయించెఁ దరక కాంతి

రాత్రి అనేకాంత జీవోటి సంతన
భూమి అనే ఉద్యులలో ఉంచి, అడిం
చదానికై ఆకాశ పందిరికి ప్రేలాడగట్టిన
రంగు రంగుల పొడరసము బుడ్డలా నక్ష
త్రాలు ఉన్నాయట ఎంతటి మనోహర
మైన వర్ణన! ఇలాంటివి అడుగడుగునా
పొడవైతూరిస్తాయి తూకావ్యంబో

ఇంక కదలా రసావిచ్ఛరణమంతో
కవికోకిల కలహం పారవల కంట నీలి
కించ మానదు తండ్రి మరణించినన్న
సత్వాన్ని నవ్వివత్తుడు ఆ వనవమారి
దుఃఖాన్ని పట్టలేం

కట్టఁ దెగఁచెనుకొనియొక్క పెట్టునవెలి
చిమ్ము మందానీ ప్రవాహమ్ము పగిది
నింతవఱకును లోలోన నిమిదియున్న
తెలిది శోక మనార్థమై నిస్తరించె’

పుట్టింది మొదలు తండ్రి తప్పు వేరే
లోకము తెలియని ఆమె తండ్రి మరణా
నంతరము ఇలా అంటుంది

‘నను నొంటిగ నీ వని విడి
చనుదెంచఁ జలించి నానె? సర్వము నీవే
యనుకొందు జీవితంబున,

అని మరణించడానికి ఉద్యుత్తురాలవు
తుంది కాంతత్వాన్ని నురించి, మర
దాన్ని నురించి ఇతనుచేసిన వ్యాఖ్యల
పొడవైతూ, ప్రత్యక్షర సత్వాయి.

‘కన్యజీవితం కిచ్చితి కాల్వనైనఁ
గాఁద కము నిలవదు కవికరమన
ధారణిపాఠ పాఠం దందమునకు
వెంచి యాఁగదు, ప్రతియొక
విరతి గొనదు,’
అన్న ఎద్యమ ‘పరితేకము’ నంతరి -

‘కాలరథప్రచార మొక
ఖండ నిమేషము నాగజోడు భూ
పాలుని యాజ్ఞకుం, వరమ
భక్తుని మ్రుచ్చుకున విక్రమింపి చు
దాలుని కంటినిటి కరటాంత’
అన్న పద్యమునకు,

‘తల్లులేగాదు పుట్టిన యెల్లప్రాణి
కోటులకుఁ జాపు సిద్ధంబు పాటలొక్క
యెవరెవరె యావ పైఁజేలు నింతలోక
చారు చను దెంతు రట్లంబు వడలి
అన్నది

జనన ముందిన ప్రాణికిఁ జాపునిజు
అను ఎద్యమనకు మూల మునిస్తాయి.

కవికోకిల దువ్వూరి చారు లేఖని జుల
బాలువారిన వాస్త్రం ‘వనవమారి’ ను
వమారి ఆమె అందాలని నాటికా
నాభావన అందినంతవరకు మిమ్ము
దుంచడము జరిగినది అంతర్ని ఆ కట్టాని
కావ్యంచదవా అనే కోరిక కలిగి వుంటే
కవికోకిల కలం బలం కాకపోతే
చేతకానితనం అవుతుంటే తప్పు ‘వన
మారి నాంతర్యలోపం ఏ మాత్రంకాదు

(20వ వాక్యం గ్రంథాలయవాళా
కాక సందర్భంగా విజయనగరము -
నాడ స్వాధిక జిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయ
లో ‘విజయభావన’ నిర్వహించిన ‘సాం
త్వ వేందూరము’ సభలో చదివిన సమాఖ్య
వ్యాసం)

గాయత్రానే పొందుతుంది నీది మధ్య
రమ పెరుగుతుంది మధ్య నలగినాకు
గర్భపుడు అన్నట్లు ఇక చేసేదిలేక
ట్టు నరికి వేస్తాడు 42క్కలో భక్తి
నచ్చి మధురకీర్తనకు ముఖం గెవ్వరు
గా కొలకృతిలో అవతరిస్తాడు గంధ
స్థావర కాపదముక్తి అవ్వకుం భక్తి సుం
డ విరాజిల్లిగా వ్రాసిన యీ కండకం
కియ్యని చేటకెట్లు' చేసేసానగా
వాక్యార్థుని వాగమృతాన్ని చెవిచూడ
లము.

ఇంతవఱకు పుష్కరపల్లాల్లో ముతి
దీసిన కవి భూషణుని కలము శతకాని
రాశ్యసరికి కొంగ్రాల్లి కళకు నీమకుంది
యితే శతకములో యావత్తూ పరమ
పుని రూపగుణవర్ణన, లీలాచిత్రంగా,
నారినరాదైకభావ సంభావనా, వనధా
ర్మ కృతగవీమ, మహిమ మహిమ,
సమీక్షక రుగ్మతం ఎత్తిపాడుతూ,
అన్నిటా మంచి ధారాశక్తితో గల
చక్కని అత్యనివేదనా గోచరిస్తాయి

పుట్టపట్టి, వ్యాసుని, వాణిని ప్రస్తు
తిస్తూ పూర్వకపులకలె ముగిలవ్వంప
చేసిన ప్రీతాస్త్రిగాలికలంలో కంఠ
వాయువు వాయులు కొట్టొచ్చిట్టు కనిపి
స్తాయి సంస్కృతాంధ్ర భావలపై
అపారమై ముక్కున చూసిన కవికలము
మణివ్రహ్మకైలో సర్వసర్వత్రా వెలుగు
లీనుతుంది దామ్యధర్మని ప్రతి బిలిచిన
పద్యాల్లో (ప 11) వలకెళురాల్సిన
చెప్పిన భృత్యగృహ భృత్యగృహభృత్యునిగా
కవిగారు రూపాంతరం చెందడం వారి
సరళవృద్ధయాన్ని ప్రతిబింబించింది

సనాతనా! యని సంబోధిస్తూ 'జగ
మృతా పుట్టి పోయిచుక నీ యుదరమృ
వన్నదను' వని (ప 1.) చెప్పిన తీరులో
యేవారూడై కిప్పు ప్రత్యక్షమూ చేకూర
అకావ్యాన గోచరుడైన కిప్పు అద్వితీయ

కత్తుల్ని ఉగడించి కవికలము కలిపితో
అటవట అత్తాకయ్యవం గోచరిస్తుంది
భక్తికల్ప అత్తార్థులను కోరని (ప 18)
కివికలము అత్తగంతోపి'గా కనిపిస్తుంది
కర్మనిదాంతాన్ని వచ్చిన కవివృద్ధయం
లో ఫీతినో, మెరమెచ్చుకోనటా, ఏ
విధంగా ప్రార్థించినా వక్షపాలి కైఖరి
లేని కిప్పుడు ప్రత్యక్షమౌతాట్టు

'అసన్నా శకమార్తి' అని సంజో
ధించి (ప 18)న వృథా కిప్పుడు సత్తు
అనర్తుల్లో సమానముగా ఉన్నా కిప్పుడు
అసత్తును వాళన చూచేయిల సుమారుడన
టంలో పేగుధర్మి ప్రతిబింబం కనిపి
స్తుంది

ఒక కవ్యుని భక్తడు ముఖం గళునికై
ఒక పెద్దగోలించేసి అలయానికి వేస్తాడు
అది గర్భనీడలోనిదిదూరవంత పెద్దదైంది
వాచోయిన కలలాని అనుగ్రహించి
అశ్వర్థవశకుణ్ణి వేస్తాడు ముఖం గెవ్వ
రుడు మరవాటికి గర్భనీడిలోనికి చేయ
కుంది ఇందులో అద్భుతరసము జాలు
వాడుతుంది తనిధమైన ముఖం గెవ్వరు
నికి సంబంధించిన పద్యాలు (ప 19, 20)
'వేక'సె మోక్రం లెక్కంచవచ్చు
కాని చాలపద్యాల్లో ధారాచిక్రమధ
తోగల శివ సంకీర్తన కనిపిస్తుంది

చాలెద 'దండ దండ' అను పద్యం
(30)లో కవిగార్లో రామదాసు కనిపి
స్తాడు అయితే యీ శతకంగా విశే
షంగా మోక్షపదగివని నేటియువత
రాన్ని సెతము ఆకర్షించే పద్యాలు లేక
పోలేదు

'పండిత ధాన్య మంతియును బాతర
బోయెను బ్రకియింటివా రెండుచు
నుండ బాచి యిడరేమియు పొల్లపరవ్వ
చిక్తులే' (ప 46) అన్న పద్యములో కవి
గారి మానవతా దృక్పథం సర్వాల
ర్యామి అంతగా వెలిగింది.

శివవేదనక అద్దంపట్టే పద్యాల్లో
పొట్టు, కవిగారు 'నిరవర కవులె పెద్ద
రైరహా' (ప 47) అన్న నిస్పృహను
చాటిచెప్పి వాచోయి యీగర్భాన్ని
ప్రతిబింబించారు 'చదువుల గల్లలాభము
ప్రకృష్టముగా ధనము గూర్చు (ప 50) కృ
యని మడిసిన కవివృద్ధయంతో విద్య
పరమావధికి గల అక్ష్యం 'రైక అంధో
బతుకో' ఎందుకును నుర్తచేస్తుంది

'పాటివనానిపొట్టులక పాడుతూ
వేయగ లోవరెప్పరిని' (ప 56) పెచ్చు
రించి కవిగారికలము 'రాక్షసులట్టు గోర
తులక చక చక గోయింటి యెత్తును
చక్కని పద్ధతి' అని వ్యంగ్యంగా చెప్పి
సమకాలీన శివితాన్ని వర్ణించాల్సో
చూపారు

భక్తుల్ని పరీక్ష చేయరా దని ముతి
మెక్కిగా మరకంటించింది కవిగారి కలం
పురిక లోకేసునికే! వేసాలు మోక్క
నేతల (ప 67) వెలస ఛక్కు మనిసిందిక
ఆకలం పూటెందని చెప్పకతప్పుడు
'ఒకలదాల్చిన రావణు లిస్సడు వేకజో
లున్నా రన్న కవిగారి కలంబాతురీ ముఖ
రికు మహిమాన్విత మైంది.

'రసోవైస'ను చూసిన పరిపథ్య వ్యాజ్ఞ
యం 'చదువులలో మర్రి మెల్ల పడినా
ప్రహ్లాదుని నిలయముగా విరాజిల్లుతుంది.

సంస్కృతాంధ్రాలకు ముఖ్య
ప్రాధాన్యమిస్తూ శక్తివంతముగా ముతి
ప్రవాళ కైలో శివిన పద్యాల్లో 'పల్ల
సంధన ముఖానిం సుగ్రుమవర్త సుఖ్య
కయడవు' వంటి కీర్త సంస్కృత సమాహ
లకు ప్రాశంసి మోడ్చి వాడడంతో
పొట్టు, పుట్టపట్టి, కాకం ప్రతేనే మురి
తాకును దెప్పు అంగడి వన్ని యె
యని అల్లని కోట కైకొన్నా
మూడిలో బోసిన అబ్బం, కళ

"పద్య కుళదాయక శ్రీ ముఖలింగ
 భావనా! అన్న మమకృతులొగల యీ
 ప్రభుత్వం యిందిరుదైక కవిగా
 ప్రభులు మేల్చగల సమర్థుని కనిపి
 వేద్యులూ కవిలించాయి నాల్గవంక
 తిలకించు రమ్యుండా కాలేదా 'ప
 కవిశిల్పిని నితామూర్తి పాడించ
 కులగాన బలవం కాయలెంత నిజమి
 కవి ఇని బలవం కాయలెంత నిజమి
 కవి పద్యం నాగ్గవంక
 కవిలించాయి నాల్గవంక
 కవిలించాయి నాల్గవంక

తరువాత 17వ శతాబ్దం

వ్యావహారికము - గ్రాంతికము

— అధిపతి రామకృష్ణ, 'కవిచంద్ర'

*కాదుక భావ! భాగ్యమిది బ్రహ్మరథమును బట్టించుచుండీ
నాఁడటె లెట్లవారము ఖనంబును గారవమిది, ప్రతికర
వాడును నుండె నిన్నటిల భావమునక బ్రకటింప నేడు నీ
వాడిన దాట, వాడినది యంతయుఁ బాటఁ పానుఁ జక్కయి!
*వ్యవహారమును పుష్కమిత నడిపింపక జాబు దా గ్రాంథికం
యెఁడున గోరఁడు, కోరరాదు, ఘనసాహిత్య క్రియుండెఱునక,
ఘనమై నెఱుగి దేనికె వలయునో వ్యక్తమైన దుపాంపగా
నపు నాదిత్యము తాదమోయిచో హస్తామృతంబయ్యెడినీ,
*నీకునుగాత్య భావమను నెఱుగియు నుంతయులేదు, కయ్యమే
మాననిపించుచుండును నుమో! పరితంపగఁ గాత్యభావమి
వ్యాకృతికమిదై సతము వ్యాకృత బద్ధముగాఁ జెలంగు నీ
కాకడఁ దావులే, దిది యధార్థము, వాడుకభావ! వింటివే?
*ప్రభుత్వ భావమునట్టి పారితరమా ప్రాచీన సాహిత్య సా
రథ మోమ్రుగాను చేసి దానగల పారస్కర్యురవ్యాధి
విభవం వెల్లఁడు పాండిత్యతత్వతః గన్పించుక సమయంబునక
కుభదుం దాతఁడె, యెట్టిలోక పితర తేజో మూర్తిఁ గీర్తింపెనక!
*పురిలోవ్యాకరణంబునక వదిలిక సాహిత్య సంపత్తిభా
వ్యంబునక విడవాడినట్లయి, మహాసాయాంధకార ప్రభా
సందోహంబు వరించినట్ల యెని, నజ్ఞానంబు కార్కొను నిక
మందున జేయుట, గ్రాంథికంబు విడువం గారాదు నుమ్యెవ్వరున!
*వద్దని యంట గ్రాంథికము వద్దని యంటయె భారతాదులక,
వద్దని యంటయె మఱి ప్రప ధ విలాసముఁ గాత్య భావమున
వద్దనియంటయె, అమృత పానము నొల్లక బాంబాలిక
వద్దనియంటయె, యులుత వద్దని యంట యె బుద్ధిమోంద్యమా!
అవురా! వ్యాకృతి, చందమునక బదున విద్యాభ్యాసంబునక
దవకాం పది యుండకఁగారదులక, సూక్ష్మంబయ్యె (తెచ్చి, యల
కనఁదేరిని నేర్వఁగాఁ గలుగుగ సాహిత్యనిష్ఠాభావమి
దపు పెట్టెలోకి మది యొంచవలె చలంపరే ఆంధ్ర వహింబునక!
*కావలె వ్యావహారికము గ్రాంథికమున, విడిదేనివేదియొ
యారయెంటిగి కావలెనె నీదిని రెండును నేర్వఁగాలెక,
నీవొక వ్యావహారికము నే వరియించిని గ్రాంథికంబునక
కావలమెన కావలెసహజము దక్కదు నీకు నెప్పుడునక,

యోగించటము పాలలో కనిపించుచున్నట్లుగా వెన్నదొంగలా ఉంది.

ఇక ప్రాముల సరేసి, అవిచారితరే చేతులు కట్టుకొని కది కమాండోట్ గారి అనలకు శరసావహిస్తాయి. చాక్ల ప్రశంసలో 'జు' పాస దీనికి ఉజ్జ్వల దాహరణము. ముఖమిం గేక్లయ నామంత రము గల శ్రీకృష్ణా ఈశ్వరరావుగారు యీ శతకకన్యను చివట్టి కృతిభర్తాకటము బహుధా ప్రశంసనీయు.

కళాప్రపూర్ణ బ్రహ్మశ్రీ వెంకటాచారి సంస్కృత గ్రంథసా' శతక మునుట కేంద్రమతిగాగా, వాటి భారతీరధాన్య యులు ఓ శ్రీ. శ్రీ కామరాజుగారు, నేటి ప్రధాన కార్యదర్శిగా సుదృఢ పీఠితో నడిపిస్తున్న వకాగ్రబుద్ధిగల శ్రీ కాంతేంద్రుల వాయ, కవి సార్యభౌతి శ్రీ. వడ్డాది వాయ కవిగారి కలముపడుట అక్షరము చేశారు. చర్చితచర్చల మితే! చదివి అనందిద్దాం! అనుభూతి మధురింగా మిగుల్చుకుందాము.

ఒక్కవిషయము చెప్పి ముగిస్తాను. ఈ శతక కథనం చెన్న ఓ చక్కని మనో విశ్లేషణ, ఆధ్యాత్మికాన భూతి వెల్లడినట్లుంది.

చిత్రమేమిట చిత్రించిన మనమునకు ప్రతిక. 'చిత్రి' మనసే! అయితే అది కావాలి! మరీ చిత్తకా మనసే! అది మార్గ దర్శిని. చిత్రిని కావాలిగా వాడితే చిత్త తప్పుడు. చిత్తకా మనమోగించు కంటే ముక్తునీ భూతల మోక్షాన్ని పొందగలము. అయితే చిత్రమే మనస్సు శాశ్వతమైనదే, 'అతి సమాపదీరిని, అతిదూరదీరిని గల సర్వారంభకర్మమిని ఆశ్రయస్త్రీ తాపటిక జేకావైనా సంగారం భూలు 'నరిపిస్తుంది. ఇకాం పరం భంగరం పండుకుంది. అది సంగతి. మనకు ముగతి. మోనవల్యమంటే ప్రగతి.'

గ్రంథపరిచయము

1 నాగరీకం

శ్రీ శాస్త్రి ముద్రికాబుక్ కర్మగారు (ఆర్ ఇండియా రేడియో విశాఖపట్నం ప్రోగ్రామ్ ఎడిటర్) రచించిన ఎనిమిది కథానికల సంపుటి, క్రాసు పైజా రమారమి 100 పుటలు. వెల రు 10/-.

ఈకథలు అతిపరకమైన వాడుక భాషలో వ్రాయబడినవి. సామాన్యజనా నీకము నిశ్చితవికములాని సంఘటనలు కళాత్మకముగ ఇంచువిచించబడినవి. కొన్ని సమస్యలకు సూచిత పరిష్కారములు చూపించబడినవి. కొన్ని సమస్యలనాగీ కృతములు కావచ్చును చెప్పిన విధానము ప్రశంసనీయును. సమస్యలను సందేశము లను కథనపద్ధతిలో వికరించితియ మనో జ్ఞము. వీరి వాక్యవిన్యాసముచిత్త కథక చక్రవర్తి శ్రీ పాద ముద్రామృతకాస్త్రి, శైలిని స్ఫురింపజేయుచున్నది.

ప్రతులకు తె.యజ్ఞప్రసాద్ 80-8-14 భాను స్క్రీప్ట్, చాచాగార్డెన్సు, విశాఖ పట్నం 58000కి ఆడ్రెసుకు వ్రాయవలెను.

2. శ్రీరమణుల సంగ్రహాచరిత చరిత్ర - ఉపదేశ సారాంశము

ఈగ్రంథమునకు రచయిత శ్రీ సాధు ఓం. వీరు అంగ్లములో రచించిన గ్రంథ మునకు ఆంగ్లానువాదములు శ్రీ శాంపెల్ల అశ్వినారాయణ, కృష్ణమైత్రా సుమారు 80 పుటలు వెల రు 8/-లు. ప్రతులు లభించు చోటు 1 శ్రీ మైకేలు శేషన్

శ్రీ శాస్త్రిగారి రచనలన్ని వెలుగు చూపి సర్వకీరణాలు ప్రచరింపజేసి లోకాన్ని 'స్వయంతీర్థా పరాన్ తార యతో' అన్న రీతిని భాషియగాక!

శ్రీ ఆరుణాచల రమణ నిలయము 11-B మునుక్కుల విశాఖకర్ పి.పి. శ్రీ రమణ నగరము, పియకన్జామలై 806608 తమిళ వాడు. శ్రీ గీతాభక్త మండలి 12/87 గాంధీపురం, రాజమండ్రి 588108.

శ్రీరమణమహర్షుల ఆధ్యాత్మికాన్నత్య మోక్షాన గల వారిందలికి నుపరిచియు, 'ఈగ్రంథము మహర్షుల వాక్యా త్తీవర మనే కాక వారి యాపదకటాల యింత సాగరమును పోలించుచున్న యొకన్నది' అని శ్రీ వటునానంక స్వామివారి వాక్యము వలన దీని కైకెప్పుడు సుస్పృహ. యరక నుందరమైన తెలుగులో శ్రీ లక్ష్మీనారాయణగారు దీనిని అను వ దిం చిరి. గీతా వివరణాధ్యాధ్యాత్మిక కృషిలో మునిగి తేలవలెను అశ్వినారాయణగారి చేతిలోని రచన తగిన విలువను గడించు కొన్నదనుట నిస్సంశయము.

3 ఉదయరాగం

రచయిత శ్రీ నల్ల నరసింహాచార్యి. కృష్ణ కైలాసా తీర్థపుటల నిల్వ కవితలు సంపుటియిది. వీరి వెల రు 2/-లు. ప్రతు లను నల్ల నరసింహాచార్యి వి. కాం. కార్యదర్శి సాహితీమిత్రమండలి ఉద్దేశిరి ఆమలాపురం 58020కి చిరు వామూకు వ్రాయవలెను.

అతిఅలరికొంది పదాలలో వీరు తెలుసుకుంచిన కవిత ఒకొక్కటి ఒకొక్క ముగంధ భరితము. ముఖ్యము పొటమరించి వట్టనిపించును. వీరి ఈగ్రంథంలోని మొదటికవిత ఉదయరాగం అంటే సుమ చిత్ర సంస్కృత సంకలనంలో కూడ వీరు సిద్ధమస్తులకాగల మోదన గోచరమింది. వీరియ తెలుసుకుంచిన భావాలు ముగ్ధ మనోహరాలు.

సంస్కృత భాషాభివృద్ధి

ఇటీవల గౌతమా ప్రాంతీయ గ్రంథాలయంలో బ్ర.శ్రీ. శేషయ్య మార్యప్రకాశ కాశ్మీరీగారి అధ్యక్షతన విజ్ఞానపరిషత్తు వారి యాజమాన్యమున సభ్యులైనది. విశాఖ పట్టణం ఆరిండియా రేడియో ప్రాయస్థానం శ్రీ పి. విజయభూషణశర్మ ప్రధాన వక్తగా 'సంస్కృత భాషాభివృద్ధి' అనే విషయంపై ముఖ్యుర్రుత్వ గంటలుచక్కని ప్రసంగము చేసినారు. సంస్కృతములో గల విజ్ఞానవిశేషములను సోదాహరణముగా వివరించి ప్రస్తుతము సంస్కృత విద్యాభ్యాస విధానమంతరి కాగోగును చూపుచిరి. జనబాహుళ్య వ్యాప్తిలోనికి రావడానికి ముఖ్యబోధన పద్ధతులను గురించి అనేక సూచనలు చేసిరి. ప్రజాస్థాయిలోను విద్యావ్యయోగస్థాయిలోను ఇటీవల కృషి అవసరమని ప్రభుత్వము తుద ఇందు ఎక్కువగా సహకరింపలేనని తెలిపిరి. సరళ మండరమైన వారి ప్రసంగము శ్రోతలను మిక్కిలి ఆకట్టుకొన్నది.

శ్రీ కొత్తపల్లి వీరభద్రరావుగారు (తెలుగు నివ్యవిద్యాలయాధిపతి) విజయభూషణశర్మగారు తెలిపిన విషయములను భారత కాధారములతో విపులీకరించి సంస్కృతభాష అభివృద్ధి పెంపక నిన విధానమును వివరించి కొందరు ఆసపదలను సంస్కృత విజ్ఞానముపట్లగల చిన్న యావును ఖండించును సంస్కృత విజ్ఞాన విశేషముల నుగ్గడించుచు శ్రీ ప్రధాన ముద్రాధ్యక్షశర్మ, శ్రీ మధిర కృష్ణమూర్తి కాశ్మీరీ శ్రీ చిర్రావూరి శ్రీ రామశర్మ ప్రసంగించినారు.

కవి - కవిత్వ

—శ్రీ పోలేపెద్ది రాధాకృష్ణమూర్తి, ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్.

*గణములను గూర్చు బగ్యమృకవిగాదు దాని యేదము నేలు, దాని నేలు; అందఱుని కరియించ దా మండరానికి; ఆమె కడగంతి చూపు రాజ్యమృగేయం

*వ్యాస వాల్మీకి నన్న పారాధి బుధులు నేటికిని యశఃకాయులై నిలిచి రన్న వారు సత్కవివయ్యలై వ్రాసి నట్టి గ్రంథరాజమృతే మమో! కారణములు.

*నాఁడు వాల్మీకి లేక యానాఁడు రాను చంద్రులే లేఁడు, వావిదా చరిత లేదు; నాఁడువ్యాసుండులేక యీనాఁడుపాండు తనయులే లేరు, వారల ఘనత లేదు.

*ఈ వసుధ నేతి నట్టి మహానుజులై కాం గ్రంథంపుఁ బుటలలోఁ గనులు మూత,

రాజరాజ వరేంద్రుని రాజు లెల్ల బ్రతికియుంటును పేరు నీ గ్రంథచయము!

*బ్రహ్మదేవున కీ సృష్టిపట్ల కొంత పక్షపాత ముండిన నుండవచ్చు; కాని భక్త్యవ్యయముగల కవి బ్రహ్మ కృష్ణుడు పక్షపాతము లేదు భావమృగనందు.

*వాచిత సమరాంగణ పార్యభౌమం దైన శ్రీకృష్ణ దేవరాయలను మనకు కంద్యుఁ జేసిన దాతఁడు పట్టి నట్టి డాలుమాత్రమే కాదు, గంటము విజయము

*కవిత్వ వాగ్దవి యైనచోఁ గవి విధాత; కవిత్వ మాతృదేవం యైనఁ గవి ముతుండు; కవిత్వ వారిని మైనచోఁ గవియె సవిత్; అట్టి కవులకు కవిసగు బాయమ్మ.

0—0

అధ్యక్షులు మార్యప్రకాశ కాశ్మీరీ గారు యథార్థ సంస్కృత విజ్ఞానవ్యాప్తి ఆవశ్యకతను నిరూపించిరి. తేదారులను తెలుగులోనికి అనువాదము చేయాలనడం అనాలోచించి మైన పనులని ముక్కి ముక్కి అనువాదము వలన ప్రయోజనము లేదం డులే కాక అపారములు, అనాదిత్య ములు, అనర్థములు సంభవించునని నేడ మంత్రార్థ వివరణోదాహరణ సహిత ముగా తెలిపిరి. సరియైన పద్ధతిలో పరి శోధణలు జ్ఞతరపి సంస్కృత విజ్ఞానము సభ్యులయమునకు వినియోగించుకొన్నవలె ననిరి. సంస్కృత పతనమును, పండితు

లను పోషించవలసిన అవసరమును వక్ర తందము నేడు విధముల నుగ్గడించిరి.

—0—

స్వీకారము

శిష్టదర్శిని

గరివిడి శ్రీరామ నగర విజయనగరం జిల్లానుండి తెలుగుడునున్న మాసమృతక. ప్రారంభసందిక. శిష్టసేవాసమితి కక్ష మున ప్రచురింపబడుచున్నది. ప్రధాన సంపాదకులు పి. వి. ఎస్ పాత్రో, భావశ్రీ, పి మోహన్ అనువారు వివిధవ్యాసములు కవిత్వం గలిగి చక్కని పేపరు పై అంద ముగా ముద్రింపఁబడినది. కల తెలియదు.

—0—

సరసింబాసిన వేయకాలువల యోజన్ విష్ణునందైన శ్రీ)
కరనానా ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లువ్వీశులున్
సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమింద్రులు మహర్షుల్ విష్ణునంకాంకజల్
చారి కృష్ణుండు బలానుజన్ముడెడలేకా విష్ణుడౌ నేర్పడన్.

భగవంతుండగు విష్ణుండు, జగమునవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగున్
దగ నవ్వేళలఁ దడయక, యుగయుగములఁబుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్.

అతిరహస్యమైన హరిజన్మకథనంబు మనుజుడెవ్వడేని మాపురేపు
చాల భక్తితోడఁ జదివిన సంసార దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగిపోవు.

జూలొచ్చిన 3,4,5,6,7,8,9,10వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15,20రు. లు
ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్లు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

- సంపాదకుడు,

అక్షరము :—

సంపాదకుడు : విద్వాన్ ఋతుసు సీతారామశాస్త్రి

8-వైట్ల తెలుగు రెక్కరకు, వి. జి. కె. కాలనీ,

6-4-24, ఇన్స్టిట్యూషన్ (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి-1.

